

Засновник Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** О. Онищенко, академік НАН України. **Редакційна колегія** В. Горвий, заступник головного редактора, Л. Чуприна, завідділу оперативної інформації, Т. Гранчак, завідділу політологічного аналізу, Т. Дубас, завідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн Г. Булахова. **Адреса редакції:** НБУВ, пр-т 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz@pochta.ru, www.nbuv.gov.ua/siaz.html. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08. 2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

2009 № 17

ЗМІСТ

Коротко про головне

**Візит Прем'єр-міністра України
Ю. Тимошенко до Республіки Польща**

С. Горова, влас. кор. СІАЗ НБУВ

Актуальна прес-конференція

Олександр Черненко - за Конституцію Ющенка

**Юрій Рубан про уроки історії на фоні актуальних
політичних подій сучасності**

Аналітика

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб.

**Внеочередная сессия
Верховной Рады Украины**

Н. Васильєва, влас. кор. СІАЗ

**Письмо Президента Украины В. Ющенко
Президенту РФ Д.Медведеву:
комментарии экспертов и политиков**

Ю. Половинчак, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Зернові будні України

Подовжуючи тему...**Гіркі реалії солодкої галузі**

В об'єктиві - регіон

О. Ворошилов, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Социальные проблемы Донбасса в освещении СМИ

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

До уваги держслужбовця

Т. Добко, зав. відділу

С. Горбань, зав. сектору

О. Карплюк, гол. бібліограф

Захист конституційних прав та свобод громадянина в Україні

(Список літератури з фондів НБУВ 1993–2008 рр.)

Візит Прем'єр-міністра України Ю. Тимошенко до Республіки Польща

1 вересня Прем'єр-міністр Ю. Тимошенко перебувала з робочою поїздкою в Республіці Польща. Під час перебування у Гданську глава уряду України взяла участь в урочистостях з нагоди 70-ї річниці початку Другої світової війни.

У рамках урочистих заходів Ю. Тимошенко разом з главами іноземних делегацій взяла участь у церемонії покладання вінка на військовому кладовищі Вестерплатте та виступила з промовою.

"Ми зібралися сьогодні не тільки на місці болю, але і на місці свободи, – зазначила Прем'єр-міністр України. – 70 років тому поляки захищали тут на Вестерплатте свій народ і країну. Починаючи звідси, темрява вкрила всю Європу, вільні народи опинилися в неволі: українці, євреї, поляки, росіяни, французи, білоруси і багато-багато інших народів волали з концентраційних таборів, набирав свого жахливого поступу Голокост, народи молилися за звільнення від страху і відчаю. Понад 7 мільйонів українців пішли на війну, кожен другий не повернувся додому, кожен другий з тих, хто вижив, – залишився інвалідом. Загалом на фронтах та в концтаборах, у масових каральних акціях загинуло майже 10 мільйонів моїх співвітчизників.

Разом з іншим народами, які представлені сьогодні, тут ми заплатили надзвичайно високу ціну, але все ж таки зуміли вистояти і не просто вистояти, а перемогти. Можна закрити очі на дійсність, але не можна закрити очі на спогади. Отже, правильно, що ми зустрілися сьогодні тут, де розпочалося поневолення Європи і де два десятиліття тому завершилося її повне звільнення. Мало з тих, хто вижив у боях за Польщу, присутній з нами сьогодні, але пам'ять про їхню мужність живе в нас усіх так само, як і про всіх, хто загинув на цих фронтах.

Однак сьогодні багато синів та доньок Польщі, активістів Солідарності, які завершили боротьбу за свободу, разом з нами. Їхня мужність – це також наше натхнення. Сьогодні в пам'ять про них, ми відзначаємо не початок війни, а тріумф свободи. Ми підтверджуємо волю людей, які боролися у визвольній війні, об'єднатися в непорушний мирний союз з тими, хто колись був на іншій стороні фронту. Тільки ця єдність може зробити нас непереможними. Сьогодні ця сама єдність продовжує примножувати нашу свободу.

Наша історія, починаючи з тих чорних днів, показала, що держави визначають себе завдяки вибору, який вони постійно роблять. Ті, хто пережив гіркоту вторгнення, окупації і поразки, могли бути сповнені образою, ненавистю та жагою помсти. У період після 1945 року уся Європа могла зробити крок в напрямі взаємних звинувачень та ескалації напруження. Але Європа почала шукати нову солідарність, її народи утворили потужний і могутній Європейський союз на руїнах війни. Ми всі повинні, як вони,

докласти сміливих зусиль, щоб зрозуміти і почути один одного, а також змінити насильство та підозрілість на співчуття і почуття нашої спільної долі.

Мій улюблений поет Есхіл якось писав: "Навіть уві сні біль, який не забувається, крапля за краплею лягає на серце, поки в нашому відчаї проти нашої волі не прийде розум через волю Божу".

Сім десятиліть болючих спогадів та гіркого досвіду краплина за краплиною принесли нам мудрість розуміння, що світ не повинен бути розділений, що ми не потребуємо ненависті, жорстокості, беззаконня, а потребуємо щедрості та мудрості, співчуття та справедливості наших цінностей. Саме тому я прошу, пам'ятаючи про тих, хто поклав своє життя заради свободи, помолитися про ті порозуміння та співчуття, про які я щойно говорила, тому що перемоги над тиранією не ознаменували кінець ненависті, не поклали край беззаконню та безпорядку.

Гданськ, Польща зараз є частиною вільної та об'єднаної Європи – це те, що ви, поляки, обрали та вибрали для себе. Дозвольте мені наприкінці моєї промови звернутися до всіх з проханням піднятися над негараздами сьогодення заради надій і майбутнього, піднятися над свободами, якими ми зараз насолоджуємося, заради свободи повсюди, піднятися над спогадами заради того дня, коли вся Європа та весь світ будуть об'єднані в мирі та справедливості. "Наш виклик сьогодні, – як вчив нас покійний Лешек Колаковський, – це питання лікування волі". Тому, згадуючи біль та шрами минулого, та святкуючи тріумф свободи сьогодні, давайте себе присвяtimo тому, про що античні греки написали ще на світанку Європи: приборкувати лють людини та зробити життя цього світу м'якшим.

Зараз я схилию голову в глибокій пошані перед усіма, хто ціною власного життя виборів для нас мир. Дякую вам усім, для мене та моєї країни велика честь бути з Вами сьогодні, цього святого дня".

Під час перебування Прем'єр-міністра України Ю. Тимошенко в Республіці Польща відбулась її анонсована зустріч з главою уряду РФ В. Путіним. Під час зустрічі, яка відбулася в польському місті Сопоті, глави урядів України та Росії домовилися, що обсяги закупівлі Україною російського газу коригуватимуться залежно від обсягів споживання та з урахуванням впливу світової фінансової кризи. По це керівники урядів України та Росії повідомили під час спільного брифінгу.

Ю. Тимошенко переговори з питань обсягів споживання Україною російського природного газу вважає надзвичайно важливими, оскільки "скільки Україна споживає газу, за стільки вона буде і сплачувати, поки така складна кризова ситуація у світі".

Ю. Тимошенко заявила, що двосторонні відносини у сфері поставок російського природного газу до України та його транспортування до Європи з моменту підписання контрактів "складаються досить успішно, прогнозовано і на сьогодні ми відчуваємо, що усі кризові явища з цієї сфери зникли".

У свою чергу В. Путін відзначив важливість двостороннього співробітництва в енергетичній сфері і повідомив, що "сьогоднішні умови світової фінансово-економічної кризи, яка найсерйознішим чином позначається

на економіці обох країн, мають бути враховані і в питаннях взаєморозрахунків, поставок".

"Домовилися про те, що я, зі свого боку, а моя колега, зі свого, – ми дамо вказівки учасникам економічної діяльності – господарюючим суб'єктам, щоб вони ці обставини враховували. Ми розуміємо, що українська економіка споживає сьогодні стільки енергоресурсів, скільки вона потребує, і ми будемо виходити з цього, а якщо виникатимуть якісь деталі між господарюючими суб'єктами, то вони про ці деталі повинні будуть між собою домовлятися і ми сподіваємося, що так воно і буде", – зазначив Прем'єр-міністр Росії.

Крім цього, під час засідання Українсько-російського комітету з економічного співробітництва в Харкові Прем'єр-міністри України та Росії домовилися врегулювати проблемні питання з усіх пріоритетних напрямів двосторонньої співпраці. Про це повідомила глава українського уряду Ю. Тимошенко в польському місті Сопоті під час спільного брифінгу з главою уряду РФ В. Путіним.

За словами Ю. Тимошенко, на сьогодні українські та російські авіабудівельні підприємства мають високий рівень кооперації і це, на її думку, потребує об'єднання зусиль і створення спільних проектів з метою успішного освоєння світових ринків: "Усі наші проекти в літакобудуванні мають право на життя".

Крім того, Прем'єр-міністр України повідомила, що під час її зустрічі з В. Путіним досягнуто домовленості про врегулювання в ході засідання комітету всіх проблемних питань у транспортній сфері та з багатьох інших напрямів, які раніше були визначені пріоритетними у двосторонній економічній співпраці: "Наша зустріч сьогодні була надзвичайно важливою для України, і вона є продовженням конструктивної співпраці між двома урядами".

Прем'єр-міністр Росії В. Путін вважає, що співробітництво у сфері літакобудування між Україною та Росією має гарні перспективи, зокрема, "щодо реалізації спільного проекту з будівництва літака АН-70".

Він повідомив, що Росія "грунтовно" готується до засідання комітету у Харкові: "Ми будемо говорити про диверсифікацію наших відносин у багатьох напрямках".

Глава уряду РФ зазначив, що рівень кооперації між українськими та російськими підприємствами настільки тісний, що вони один без одного не можуть існувати, "зокрема, мова йде про авіабудівельні підприємства".

В. Путін також повідомив, що під час засідання Комітету обговорюватимуться питання співпраці у судно- та машинобудуванні.

У рамках візиту до Польщі у Гданську Прем'єр-міністр України Ю. Тимошенко провела зустріч з головою Ради міністрів Республіки Польща Д. Туском.

Під час зустрічі обговорювалися питання співпраці між Україною та Польщею, зокрема, у напрямі підготовки до проведення чемпіонату Європи 1012 року з футболу "Євро-2012".

Д. Туск подякував Ю. Тимошенко за її участь у церемонії відзначення 70-ї річниці початку Другої світової війни та за її промову під час цього

урочистого заходу.

У зустрічі також взяли участь віце-прем'єр-міністр України Г. Немирня та міністр закордонних справ Польщі Р. Сікорський.

Під час заходів у Гданську відбулося коротке спілкування Прем'єр-міністра Ю. Тимошенко з канцлером Федеративної Республіки Німеччини А. Меркель та президентом Європейського парламенту Є. Бузеком (*Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua>). - 2009. - 1.09*).

С. Горова, влас. кор. СІАЗ

Актуальна прес-конференція

Олександр Черненко – за Конституцію В. Ющенка

Нещодавно Президент України В. Ющенко підписав указ про всенародне обговорення запропонованого ним проекту Конституції. Саме цій темі і була присвячена прес-конференція голови правління Комітету виборців України О. Черненка.

На його думку, сьогодні існують усі підстави сподіватись, що запропоноване Президентом обговорення стане дійсно народним. «Якщо під час Л. Кучми основними організаторами обговорення були органи державної влади, то зараз – дуже велика роль відводиться саме експертно-аналітичним установам і експертам», – порівнює ситуацію О.Черненко. Крім того, «зараз адмінресурс, який був за часів Л. Кучми, – його просто не існує. Якщо будуть трудові колективи силами зганяти, щоб вони підтримали Конституцію, – буде опір і протест», – переконаний голова правління комітету.

Стосовно існуючої думки про те, що всенародне обговорення запропонованого Президентом проекту Конституції є лише його передвиборним PR, О.Черненко зауважив: «Якщо керуватись такою логікою, то можна взагалі сказати, що Президент не повинен нічого робити, а просто десь собі сидіти в кабінеті, бо скоро вибори і у нього низький рейтинг».

На його думку, критика, що з'являється на адресу указу В.Ющенка та, безпосередньо, самого проекту Конституції, – не по суті, а викликана авторством документа. При цьому багато політичних партій та політиків виступають проти цього проекту навіть не читаючи його.

У проекті Конституції В.Ющенка, за словами О.Черненка, «є певні речі, які не викликають узагалі жодних дискусій ні в експертному середовищі, ні серед суспільства». По-перше, це – тема скасування депутатської недоторканності. Таке питання має бути розглянуте саме на референдумі.

По-друге, скасування імперативного мандата. «Це, власне, та норма, що дає можливість партійному керівництву як у центрі, так і на місцях позбавляти депутатів своїх прав та депутатського мандата через те, що їх позиція не завжди

збігається з позицією партійного лідера... Очевидно, цей елемент закріпачення депутатів, які є абсолютно самодостатніми одиницями, має бути скасований», – вважає голова правління Комітету виборців.

По-третє, виборча система парламенту за відкритими списками. Запровадження такої системи, з одного боку, не знімає відповідальності політиків перед партіями, що висувують їх на вибори, а з іншого – посилює відповідальність перед виборцями, які голосують не лише за партію, а вже за конкретного її представника.

По-четверте, повернення до мажоритарної системи на місцевих виборах. На практиці сьогодні вибори в місцеві ради за пропорційною системою перетворилися на торгівлю місцями у списках. «Повернення до мажоритарної системи на місцевих виборах необхідне принаймні на рівні районному, селищному та сільському. Якщо говорити про обласні, або міські ради великих міст – деє можна шукати певний компроміс через змішані виборчі системи», – вказував О.Черненко.

Він зазначив, що в запропонованому Президентом В.Ющенком проекті Конституції також існують і дискусійні питання, що потребують відповідного обговорення задля досягнення суспільного консенсусу.

Перше – це скорочення кількості народних депутатів у Верховній Раді до 300 представників. На сьогодні «ми маємо 450 кнопкодавів, які жодним чином не впливають на прийняття рішень. Вирішують усе лідери фракцій, їх найближче оточення та їх фінансисти, – говорить О.Черненко. – Я для себе провів експеримент – скільки я по пам'яті назву депутатів. У мене вийшло трохи більше 150. Я грав у цю гру зі своїми колегами. Вони називали не набагато більше. Виникає питання – хто такі інші 300? Якщо зайти на сайт Верховної Ради і подивитись на ефективність роботи депутатів, то можна побачити, що в нас є понад 100 депутатів, які не подали жодного законопроекту, жодного запиту, які жодного разу не виступили з місця, але вони отримують зарплату».

Отже, питання кількості депутатів у Верховній Раді прямо пов'язане з питанням ефективності роботи парламенту.

Друге дискусійне питання в запропонованому Президентом проекті Конституції – питання двопалатного парламенту, прийняття рішення про впровадження якого обов'язково потребує консолідованої думки суспільства на користь саме такого парламенту.

О. Черненко підкреслив, що «в експертному середовищі давно вже немає дискусій про те, що Конституцію змінювати потрібно, але потрібно це проводити публічно, прозоро, з залученням якнайширшого кола експертів, так і, власне, людей, громадськості».

Можна констатувати, що цією прес-конференцією, власне, започатковано процес обговорення проекту Конституції, запропонованого Президентом. Однак сам процес обговорення поки що не є зрозумілим. Оскільки у ЗМІ вже повідомлялось, що з цього питання не буде проводитись референдум, О.Черненко виключає також застосування практики обговорення документа в трудових колективах і «дуже велику роль» відводить «саме експертно-аналітичним установам і експертам», то все це породжує не лише питання про критерії вибору

таких установ і експертів, але й про забезпечення масовості такого обговорення, його презентабельності.

(Інформація СІАЗ)

Юрій Рубан про уроки історії на фоні актуальних політичних подій сучасності

«Чи вивчили українські політики уроки минулого (до початку політичного сезону)», – так була анонсована тема прес-конференції директора Національного інституту стратегічних досліджень Ю. Рубана, що відбулася 31 серпня в інформаційному агентстві УНІАН.

Розпочинаючи прес-конференцію він провів невеликий екскурс в історію початку Другої світової війни. «Я дозволю собі нагадати базові тези про те, як Європа йшла до Другої світової війни. І чи не нагадують ті минулі події нам дещо з того, що відбувається зараз», – говорив Ю.Рубан. Усе почалося з того, що дві сили в Європі виступили за перегляд існуючих після Першої світової війни кордонів. Перша сила, Німеччина, говорила про те, що поруч з нею існує країна, штучно відторгнута від цілісної німецької нації, в якій через це весь час панує неспокій та нестабільність. У зв'язку з цим був проведений відповідний референдум, хоча й вже після того, як на територію Австрії були введені німецькі війська. Таким чином була вперше запропонована аргументація об'єднання в межах єдиної нації – захист співвітчизників за кордоном. А вже на мюнхенській конференції «європейські країни визнали принцип існування в Європі двох сортів кордонів. Одні – непорушні, справжні, а інші – виникли під час певних процесів і їх можна переглядати. Це було те зерно, яке потім проросло страшним цвітом Другої світової війни», – підкреслив Ю.Рубан.

Інша сила в Європі – Радянський Союз – говорив про несправедливість версальської системи, яка є змовою імперіалістичних кіл з метою експлуатації трудящих.

Отже, на такому гаслі перегляду версальських кордонів і зійшлися дві найпотужніші в Європі країни. «Уся ця політика, власне, і призвела до тієї трагедії повномасштабного розгортання Другої світової війни, в якій, у першу чергу, наша країна зазнала дійсно колосальних втрат», – зазначив директор Національного інституту стратегічних досліджень і наголошував на тому, що «нам треба навчитися бачити не ту картину війни, яка була намальована сталінською пропагандою та концепцією товариша Сталіна про єдиний радянський народ. Зрозуміло, що роздратування теперішнього російського керівництва на спроби України побачити свою історію Другої світової війни укорінені саме в тій позиції Й.Сталіна».

За словами директора Національного інституту стратегічних досліджень, сьогодні українські політики відкривають зелене світло для перегляду міжнародно визнаних кордонів. Прикладом була названа резолюція про

визнання Південної Осетії та Абхазії, що була внесена на розгляд Верховної Ради Партією регіонів.

Ю. Рубан також звертав увагу журналістів на те, що в Україні вже зараз озвучуються думки стосовно необхідності перегляду системи безпеки в Європі з метою зменшення ролі НАТО та на підтримку пропозицій, що вносяться Росією. Вони, фактично, озвучені в мюнхенському виступі прем'єр-міністра В. Путіна та говорять про наявність в Європі кордонів двох типів. Одні – кордони дійсно міжнародно визнані, а інші – ті, що були колишніми адміністративними кордонами в межах цілих країн. Отже, є «пропозиції, щоб у Європі існували держави двох сортів. І, відповідно, щоб були визначені держави, які несуть відповідальність за своїх молодших братів. Усі ці тези, вони щось нагадують з того, що вже було. Я б мріяв про те, щоб українські політики згадали передісторію», – говорив у своєму виступі експерт.

Він також висловився на підтримку проведення конституційної реформи, зауважуючи, що нам потрібна ефективна законодавча влада і «з цієї точки зору зрозумілі тези про скорочення депутатського корпусу, про позбавлення депутатської недоторканності та двопалатність парламенту». На думку Ю.Рубана, серйозний, професійний парламент, який здатен працювати, – повинен бути двопалатним. Крім того, нам потрібно посилення політичної відповідальності парламенту перед виборцями, що починається з відкритості списків.

Відповідаючи на запитання журналіста Першого національного каналу стосовно перспектив роботи парламенту, експерт з питань стратегії зазначив, що дві найбільші політичні сили, які, фактично, контролюють конституційну більшість у парламенті, – не домовилися і не знайшли компромісу в реалізації своїх інтересів. «Інтерес цих політичних сил – забезпечити обрання свого кандидата на президентських виборах, що виключає можливість співпраці між ними з предметних питань. У тому щоб вирішити ключові питання країни, наприклад питання подолання економічної кризи, питання зовнішньої політики та безпеки, ці дві політичні сили не зацікавлені. Я думаю, що парламент стане PR-майданчиком. Я не дуже вірю, що якісь серйозні політичні ініціативи, тим більше з реформування політичної чи економічної системи, можуть зараз мати місце в нашому парламенті», – говорив Ю.Рубан.

Як бачимо, директор Національного інституту стратегічних досліджень зачепив чимало важливих політичних проблем сучасності, зробив песимістичні прогнози стосовно роботи законодавчого органу влади. На жаль, його твердження були досить бідні на аргументацію і через це мали вигляд декларованої політичної позиції, а не науково обґрунтованого виступу перед журналістами.

(Інформація СІАЗ)

Аналітика

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб.

Внеочередная сессия Верховной Рады Украины

21 августа состоялась внеочередная сессия Верховной Рады Украины, в повестку дня которой были включены два вопроса: рассмотрение предложений Президента Украины к законопроекту «О внесении изменений в Закон Украины «О Государственном бюджете Украины на 2009 год» и некоторые другие законы Украины» (№ 4735-1) и к Закону Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно выборов Президента Украины» (№ 4741).

Закон, касающийся изменений Госбюджета-2009, был принят парламентариями 1 июня нынешнего года и предусматривает, в частности, выделение НБУ 9,8 млрд грн на финансирование подготовки к чемпионату Европы по футболу в 2012 г. Закон гласит, что указанные деньги будут выделяться по отдельной бюджетной Программе «Реализация Государственной целевой программы по подготовке и проведению в Украине финальной части чемпионата Европы в 2012 г. по футболу, строительство, реконструкция, развитие и содержание сети автомобильных дорог, в том числе строительство и реконструкция мостов государственной и коммунальной собственности (включая строительство железнодорожно-автомобильного мостового перехода через р. Днепр в г. Киев в сумме 650 млн грн), а также строительство метрополитенов в городах Днепропетровск, Донецк, Киев и Харьков».

Однако 3 августа Президент В.Ющенко наложил на этот закон вето. Принимая решение отклонить предложенные Кабмином и парламентом источники финансирования Евро-2012, Президент исходил из того, что схема распределения госденег является антиконституционной. Поскольку по Конституции распорядителем средств государственного бюджета является исключительно Верховная Рада, утверждающая все доходы и расходы законом о госбюджете, при необходимости внося в него поправки. В то же время парламентские комитеты являются не органами согласования решений правительства, а органами законопроектной работы по подготовке и предварительному рассмотрению вопросов, находящихся исключительно в компетенции парламента. В.Ющенко также уверен, что участие Нацбанка в «латании дыр» госбюджета может спровоцировать рост инфляции, и выступает за то, чтобы футбольный праздник финансировали коммерческие банки.

Новая редакция закона о выборах Президента была принята 24 июля на внеочередной сессии Верховной Рады. 19 августа В.Ющенко ветировал закон. Президент считал, что ряд положений документа не соответствует Конституции Украины, и их реализация может привести к нарушению конституционных прав и свобод граждан, в частности, права избирать и быть

избранным, права на свободу передвижения, права на судебную защиту. Так, например, закон отменяет так называемые открепительные талоны, позволяющие голосовать на дому тем, кто ограничен в передвижениях.

В Секретариате Президента заявляют, что документ усложняет механизм контроля за ходом выборов и открывает возможности для злоупотреблений, так как, по сути, не предусматривает возможности оспорить в суде результаты выборов, отводя на это всего несколько дней. В.Ющенко ветировал большинство изменений, внесенных в действующий закон, одобрив только сокращение сроков предвыборной кампании со 120 дней до 90.

Инициаторами проведения внеочередной сессии были представители БЮТ. Требуемые Конституцией 150 голосов они собрали, будучи уверенными, что Партия регионов поможет им преодолеть вето главы государства на закон о финансировании «Евро-2012». Взамен БЮТ обещал «регионалам» свои голоса для преодоления вето Президента на закон о выборах главы государства. Свою готовность голосовать вместе с «бютовцами» «регионалы» подтверждали неоднократно.

Однако за час до открытия сессии фракция Партии регионов выступила против рассмотрения Верховной Радой предложений Президента к закону, обязывающему Национальный банк перечислить 9,8 млрд грн в Государственный бюджет на подготовку к чемпионату Европы по футболу в 2012 г. Об этом на заседании согласительного совета заявил заместитель председателя фракции ПР А.Клюев. Он отметил, что его политсила готова поддержать преодоление вето на данный закон только в случае, если Кабинет Министров отменит свое постановление, принятое 22 июля, которым правительство определило перечень объектов, получающих соответствующие средства. По словам депутата, в данном постановлении есть много объектов, которые не имеют никакого отношения к ЧЕ-2012 по футболу.

А.Клюев предложил фракции Блока Юлии Тимошенко отложить рассмотрение данного вопроса до 1 сентября, а на заседании в пятницу, 21 августа, рассмотреть только вето Президента В. Ющенко на новую редакцию закона о выборах Президента.

Правда, в ходе согласительного совета ПР и БЮТ достигли компромисса, договорившись о том, что вслед за преодолением вето Президента на закон о «Евро-2012» необходимо принять постановление, которое обязывает правительство отменить «сомнительный нормативный акт» о перечне объектов чемпионата. Кроме того, в постановлении указать, что объекты ЧЕ, которые будут финансироваться данным законом, Кабмин обязан согласовывать с профильными комитетами Верховной Рады, а Счетная палата обязана вести учет расходования средств и периодически обнародовать его. В результате неуютное «регионалам» постановление правительства было отменено на внеочередном заседании Кабмина.

Вето Президента на закон о финансировании Нацбанком «Евро-2012» преодолели голосами 384 депутатов: 166 – ПР, 152 – БЮТ, 20 – НУ – НС, 27 – КПУ, 19 – Блок Литвина. Также депутаты приняли постановление о мониторинге Счетной палатой расходования 9,8 млрд грн.

Перед голосованием за преодоление вето В. Ющенко в парламенте выступил представитель Президента в Верховной Раде И. Попов. Он привел причины, по которым преодолевать вето Президента на закон о “Евро” опасно. По его словам, у Нацбанка нет денег на финансирование “Евро-2012”. Доходы НБУ по итогам 2009 г. предполагаются на уровне всего 700 млн грн, поэтому перечислить в госбюджет 9,8 млрд грн физически невозможно. Для этого нужно либо напечатать деньги, либо взвинтить стоимость 1 долл. до 10 грн. Если закон вступит в силу, убеждал депутатов И.Попов, пострадают вкладчики всех банков Украины, поскольку из-за финансирования НБУ “Евро-2012” фонд гарантирования вкладов останется без средств.

Председатель Верховной Рады Украины В.Литвин не исключает, что принятие закона о финансировании Евро-2012 в размере 9,8 млрд грн может привести к всплеску инфляции. «Я исхожу из того, что нужно меньше беспокоиться о судьбе закона, а о том, как он будет выполняться и какие последствия будут в реализации этого закона, не приведет ли это к всплеску инфляции и не будем ли мы тогда друг друга спрашивать, почему у нас гривня падает и дальше. Потому что официальная позиция Национального банка заключается в том, что обязательства, которые содержатся в предписаниях этого закона, для Национального банка являются неподъемными», – отметил В. Литвин.

Не преодолевать другое вето Президента – на закон о выборах главы государства – призывала депутатов замглавы Секретариата Президента М.Ставнийчук. По ее словам, закон открывает доступ к махинациям на выборах и искажению результатов волеизъявления. Она напомнила, что В. Ющенко против следующих положений закона:

- о разрешении менять списки избирателей в день голосования;
- об упрощении процесса принятия решений избирательными комиссиями;
- о запрете на голосование по открепительным талонам и на дому;
- о запрете ЦИК во время подсчета голосов принимать жалобы граждан.

Закон не позволяет провести открытый, прозрачный избирательный процесс, сказала М. Ставнийчук. Она также сообщила, что в случае преодоления вето Президента на этот закон В.Ющенко обязательно обратится в КСУ, поскольку БЮТ и Партия регионов изменили законодательство “под себя”, чтобы после выборов “разделить страну на двоих”, сосредоточив власть и бизнес в руках двух политических сил.

О своем намерении обратиться в Конституционный Суд в случае, если Верховная Рада преодолеет его вето на изменения в закон относительно выборов Президента, В.Ющенко заявил на пресс-конференции в Великих Сорочинцах Полтавской области. “Если парламент не будет согласен с предложениями Президента, безусловно, я направлю представление в Конституционный Суд”, – сказал он. По мнению Президента, “этот закон о выборах, по сути, делает украинские выборы нечестными, нелегитимными”. В.Ющенко подчеркнул, что не может согласиться с очень многими нормами закона. В то же время он отметил, что есть положения закона, с которыми он согласен, в частности норма о сроках избирательной кампании.

Несмотря на аргументы замглавы СП, Верховная Рада преодолела вето В.Ющенко на закон о выборах Президента, не поддержав ни одного его предложения к документу. “За” проголосовали 325 из 371 депутатов. По фракциям голоса распределились следующим образом: 168 депутатов фракции Партии регионов, 153 депутата фракции БЮТ, 4 – НУ – НС. Депутаты остальных фракций не участвовали в голосовании.

Авторами изменений в избирательное законодательство являются члены фракции “регионалов” А.Лавринович и Е. Лукаш, а также «бютовец» А.Портнов и недавно ставший членом партии “Батьківщина” Р.Зварыч. Как считает ряд экспертов по избирательному праву, если смоделировать процесс выборов по предложенному ими закону, то, начиная с формирования участковой избирательной комиссии и заканчивая установлением результатов народного волеизъявления, он превращается в поле для манипуляций и фальсификаций результатов выборов, ограничивая права граждан.

Например, право голоса за границей будут иметь лишь те украинские избиратели, которые состоят на консульском учете. А ведь только официально в странах ЕС проживает более 3,3 млн украинских граждан, имеющих право голоса, и большинство из них не состоят на консульском учете. Кроме того, закон не закрепляет равномерно-пропорциональное распределение членов участковых и окружных избирательных комиссий между кандидатами в Президенты, что относится в том числе и к руководителям комиссий. Это позволит той или иной политической силе брать под контроль целые комиссии. Упрощается также процедура исключения из заседания участковой и окружной комиссии члена комиссии, наблюдателя, уполномоченного представителя кандидата в Президенты и даже самого кандидата. Снятый с избирательной дистанции кандидат в Президенты, согласно заветированному проекту, фактически не сможет обжаловать решение Центризбиркома. Подобные моменты могут привести к тому, что международное сообщество весьма прохладно отнесется к нововведениям украинского избирательного законодательства, а легитимность избранного таким образом Президента может быть поставлена под сомнение цивилизованным миром.

Закон “О выборах Президента”, вето на который было преодолено парламентариями на внеочередной сессии Верховной Рады, будет использован только на зимних выборах главы государства. Такое мнение выразил на пресс-конференции директор Агентства моделирования ситуаций В. Бала. По словам политолога, новоизбранному Президенту, чтобы снять дискуссию в обществе относительно конституционности данного закона, нужно будет обеспечить принятие нового законопроекта.

В свою очередь директор Центра политических исследований и конфликтологии М.Погребинский отметил, что в случае признания Конституционным Судом некоторых норм нового закона неконституционными, соответствующие статьи старого закона будут восстановлены. Это, в частности, касается права избирателей голосовать по открепительным талонам, а также волеизъявления избирателей, которые пребывают за границей.

По мнению М. Погребинского, действующий Президент В. Ющенко, который отстаивает право избирателей голосовать по открепительным талонам, стремится сделать проблемными будущие выборы. “Это дает даже призрачные шансы сказать, что выборы не действительны и остаться Президентом до проведения честных выборов”, – отметил специалист.

Чтобы президентские выборы в Украине проходили честно, следует внедрить электронное голосование, как это делается в западных странах, а также законодательно закрепить наказание за содействие фальсификациям во время выборов, резюмировал политолог.

Изменения, дополнения, уточнения в закон о выборах Президента будут вноситься до завершения первого тура. Такой прогноз в комментарии журналистам высказал Председатель Верховной Рады Украины В.Литвин.

По мнению спикера, инициаторы принятия закона в нынешнем виде, «те, которые называют себя рейтингоносцами», будут пытаться внести уточнения в закон для того, чтобы административно обеспечить себе благоприятные условия в ходе избирательной кампании.

Вместе с тем, комментируя инициативу Премьер-министра Украины Ю.Тимошенко о необходимости сокращения сроков президентской кампании до 60 дней, он отметил, что тогда нужно коренным образом изменить закон о выборах Президента. Иначе реализация всех процедурных механизмов, связанных с выборами, будет невозможной, отметил глава парламента.

При этом спикер заявил о несовершенстве принятых изменений в закон о выборах Президента. По словам политика, изменения в данный закон будут вноситься, исходя из необходимости внесения их, поскольку в нем есть противоречия с действующим законодательством, в частности, с Административным кодексом.

В то же время, по словам члена ЦИК М.Охендовского, Закон о выборах Президента Украины должен вступить в силу в начале сентября. Как отметил М.Охендовский, согласно законодательству, Президент обязан подписать закон о выборах Президента, вето на который преодолела Верховная Рада. Если же Президент подпишет данный закон в десятидневный срок, то закон должен быть безотлагательно опубликован за подписью Председателя ВР. Со дня публикации он вступает в силу.

Также М.Охендовский утверждает, что закон подписан Председателем Верховной Рады в день преодоления вето Президента 21 августа.

Таким образом, внеочередная сессия Верховной Рады, созванная 21 августа, оказалась результативной. Две наибольшие фракции парламента сумели найти компромисс для принятия интересующих их решений. Как известно, совместные голосования этих политических сил в парламенте происходили уже неоднократно, давая повод для выдвижения различных версий по поводу вероятности их союза. Однако в этот раз, вероятно по причине неоднократных заявлений представителей БЮТ и ПР о прекращении переговоров о создании коалиции в парламенте до окончания президентской кампании, их совместное голосование не рассматривалось экспертами в этом контексте.

Н. Васильева, влас. кор. СІАЗ

Письмо Президента Украины

В.Ющенко

Президенту РФ Д. Медведеву:

комментарии экспертов и политиков

Спустя два дня после обращения российского Президента Д.Медведева Президент Украины В.Ющенко дал ответ своему российскому коллеге. Как известно, в открытом письме российский лидер в резкой форме обвинил В.Ющенко в проведении недружественной политики в отношении России, в частности, в попытках затруднить деятельность Черноморского флота РФ в нарушение соглашений о принципах его базирования на территории Украины, в поставках вооружения грузинской армии, создании неблагоприятных условий для визита Патриарха Московского и всея Руси Кирилла, в ущемлении прав русскоязычного населения и курсе на вступление в НАТО, в переписывании истории, а также в газовом конфликте.

И в Украине, и в России высказывались самые различные версии по поводу реакции украинского руководства на заявление Д.Медведева. Определенного пика ожиданий и негативных прогнозов ситуация достигла после обнародования достаточно резкого заявления главы Секретариата Президента В.Ульянченко, позиционировавшей себя как председателя Политсовета партии «Наша Украина», лидером которой является В. Ющенко.

Однако, вопреки ожиданиям, Президент Украины ответил спокойно и обстоятельно. В ответном письме В.Ющенко, в частности, отметил, что разочарован «недружественным посланием» российского коллеги и дипломатично прокомментировал все ключевые обвинения Д. Медведева, выразив надежду, что российско-украинские отношения не будут излишне политизированы.

Отечественные эксперты с одобрением отнеслись и к форме, и к сути заявления Президента Украины. По их мнению, тот факт, что глава государства выдержал паузу, позитивно, в то время как в России ожидали быстрого и эмоционального ответа В.Ющенко, что позволило бы Кремлю и далее продолжать информационную войну. Некоторая задержка реакции В. Ющенко была необходима также для изучения мнений политиков, экспертов и избрания наиболее оптимального, взвешенного варианта ответа.

Политологи сходятся во мнении, что точно расставленные акценты и приведенные В.Ющенко аргументы относительно развития украинско-российских отношений подчеркнули преобладание в заявлении Президента РФ намерений повлиять на ход предстоящей президентской кампании в Украине. Так называемые «факты» Д.Медведева вырваны либо из контекста, либо перекручены.

Анализируя текст письма Президента В.Ющенко к его российскому коллеге Д.Медведеву, **эксперт по международным вопросам профессор М.Кирсенко** указывает на вежливый тон письма, что выгодно отличает его от письма российского Президента, а также на конкретные ответы на довольно абстрактные упреки. К тому же, ответы изложены в духе международного права и двусторонних отношений.

В частности, Президент В. Ющенко вполне резонно отметил, что любое государство имеет право покупать и продавать любой товар, если только страна-покупатель не стала объектом международного эмбарго. В данном случае, ни ООН, ни какие-либо другие международные организации не налагали эмбарго на Грузию. Следовательно, продавать оружие Грузии можно.

Что касается русского языка, говорит эксперт, то Украина тратит на русские школы значительные средства. В то же время Россия тратит на развитие украинского языка ноль. Кроме того, российских книг завозится в Украину намного больше, чем украинских книг продается в России. По оценкам международных экспертов, украинское меньшинство в России не обладает правом и возможностью развития своих национальных и культурных нужд, в отличие от российского в Украине.

Убедительным выглядит и ответ Президента по поводу стремления Украины в НАТО. В письме В.Ющенко сказано, что закон о стремлении стать полноправным членом НАТО был принят в 2003 г. при Президенте Л. Кучме. За него проголосовал парламент, большинство в котором составляли нынешние оппозиционеры. И ни В. Янукович, ни прочие не имели никаких возражений против североатлантического курса Украины.

Важно помнить, отмечает М.Кирсенко, что основным пунктом в Вашингтонском договоре 1949 года – базового документа НАТО – является пункт пятый, который гласит, что нападение на любого члена Альянса будет расцениваться как нападение на всех членов организации. Заявления же государства, возражающего против чьего-либо членства в НАТО, дает понять, что именно это государство потенциально готово к агрессии. То есть Россия, протестующая против членства Украины в НАТО, косвенно дает понять, что сама может стать агрессором против Украины.

Обмен письмами и заявлениями Президентов Украины и России будет способствовать росту рейтинга В.Ющенко, считает эксперт, поскольку его обращение к народу подчеркнуло, что он последовательно защищает суверенитет своей страны, добросовестно выполняет свои конституционные обязанности. Поведение же Д.Медведева компрометирует Москву откровенным вмешательством в дела соседнего суверенного государства.

По мнению политологов, ответив доброжелательно, В.Ющенко переиграл Д.Медведева. Именно разница в тональности, а не в содержании открытых писем обоих президентов была прежде всего отмечена в России. Возможно, тон письма В. Ющенко убедил Кремль в том, что нет смысла идти на дальнейшее обострение, так как это не дает никакого политического преимущества и не играет против Президента Украины. Так, **директор Института глобальных стратегий В. Карасёв** считает, что своим письмом В.Ющенко снял эскалацию

напряжения в украинско-российских отношениях. Отметив, что хотя ответ Президента Украины не адекватен тональности обращения его российского коллеги с целым набором претензий, обвинений, ложных и реальных проблем двусторонних отношений, политолог подчеркивает, что именно так и должен был ответить в данной ситуации глава государства.

Аналитик Института внешних отношений А.Палий считает, что В.Ющенко дал адекватный ответ на обвинения Д.Медведева. Двухдневное молчание В.Ющенко на обвинения в антироссийской политике оправдано, убежден А.Палий. Эта пауза дала возможность украинскому Президенту обдумать свою позицию и содержательно ответить Д.Медведеву по всем пунктам обвинения. Его письмо было дипломатическим, выдержанным и неэмоциональным.

По мнению представителя Института внешних отношений, важно, что в своем обращении к российскому руководству В.Ющенко продемонстрировал открытость к быстрому возобновлению двустороннего диалога. Однако А.Палий не уверен, что украинско-российское дипломатическое сотрудничество возобновится до президентских выборов в Украине. Даже несмотря на то, что сразу после обращения В.Ющенко российский Президент подписал указ о назначении М.Зурабова послом в Украину. По словам эксперта, этот жест Д.Медведева подтверждает, что он пытается отвлечь внимание от посланий Украины.

Комментируя ответное послание главы Украинского государства Д.Медведеву, **директор Центра социальных исследований «София» А.Ермолаев** акцентирует внимание на том, что В.Ющенко выбрал один из оптимальных вариантов реакции на заявление Президента России. По его словам, В.Ющенко отреагировал «практически на весь проблемный ряд, по каждому пункту, который присутствовал в письме Д.Медведева». «Есть и оправдательные позиции, есть позиции атакующие, есть позиции объясняющие. Все эти подходы вполне уместны», – подчеркнул политолог.

Вместе с тем, по мнению А.Ермолаева, главным недостатком ответа главы государства является его пассивность. «Своим ответом на открытое письмо Президента России В. Ющенко, фактически, сыграл с ним в пинг-понг. Он дал объяснение и ответил на претензии Д.Медведева, но ничего не предложил, перебросив мяч на сторону России», – объяснил политолог. А.Ермолаев считает, что такой позицией украинский Президент не стал раздувать конфликт, но и не предложил выхода из ситуации. Как отметил политолог, Президенту Украины необходимо было бы избрать более конструктивную позицию и предложить конкретные шаги: консультации, встречи, переговоры.

«Своим письмом В. Ющенко никого не удивил. Он остался «натовцем», активным сторонником новых гуманитарных инициатив, сохранил свою благосклонность Запада. В то же время подтвердилась его критическая оценка, связанная с пассивностью и безынициативностью этого политика», – резюмировал А. Ермолаев, подчеркнув, что такая пассивность может вызвать негативную реакцию украинского общества, значительная часть которого восприняла заявление Д.Медведева как угрозу со стороны России и проявление

неуважения к Украине и ее народу. Согласно опросу, проведенному Центром экономических и политических исследований им. А. Разумкова, угрозу для Украины со стороны России видят 38,5 % опрошенных во Львове, 5,2 % – в Донецке, 30,1 % – в Симферополе, 29,2 % – в Киеве, 10,2 % – в Николаеве. В.Ющенко, как потенциальному участнику президентских выборов, было бы более выгодно использовать для этой части электората более резкую риторику по отношению к России.

Российские эксперты, со своей стороны, считают, что письмо лидера Украины В.Ющенко, написанное в ответ на послание Президента РФ Д.Медведева, является внутривнутриполитической акцией украинского руководства и должно, по замыслу авторов, привлечь украинский электорат на сторону В.Ющенко в преддверии президентских выборов. Такое мнение высказал директор Центра постсоветских исследований МГУ А.Власов.

«Если разбирать систему аргументации, то становится понятно, что Президент Украины хочет использовать абсолютно деловое и прагматичное послание, которое было адресовано ему из Кремля. Свой ответ он хочет использовать в своих внутривнутриполитических играх, никоим образом не задумываясь о том, что реально можно изменить уже сейчас в отношениях между Москвой и Киевом», – сказал А. Власов.

По его мнению, письмо В. Ющенко – это откровенный политтехнологический прием. «Основные аргументы в письме В.Ющенко приводит в противовес основным предвыборным позициям Ю.Тимошенко и В.Януковича», – отметил эксперт. Политолог добавил, что украинский Президент вновь пытается заработать политические очки, «разыгрывая антироссийскую карту».

По словам А. Власова, в частности, если В.Янукович признает долю вины Киева в обострении отношений с Москвой, то В.Ющенко винит в кризисе только Кремль. «Те факты, которыми оперирует Президент В.Ющенко, отвечая на упреки своего российского визави, используются для внутреннего потребления, для украинского избирателя, потому что ничего принципиально нового по характеристике российско-украинских отношений В.Ющенко так и не сказал», – считает А. Власов. Эксперт уверен, что своим ответом В.Ющенко пытается задействовать пропагандистскую машину для того, чтобы выставить Россию врагом. По его словам, «из письма четко следует, что В.Ющенко выпал из контекста того политического времени, в котором сейчас живут и Россия, и Украина».

Пауза с ответом Д.Медведеву позволила В.Ющенко увидеть реакцию украинского политика на обвинения, выдвинутые российским Президентом украинскому лидеру. Как оказалось, мера готовности «дружить» с Россией довольно высока у каждого из лидеров политсил. Следуя логике предстоящих президентских выборов, которая диктует критику В. Ющенко и заигрывание с многочисленным пророссийским электоратом, многие политики фактически пошли на поводу провокации Д. Медведева. В частности, свое согласие с некоторыми претензиями Д.Медведева высказали В.Янукович, П.Симоненко, В.Литвин, А.Яценюк, «бютовец» В.Писаренко. Однако после обнародования

ответного обращения В.Ющенко к российскому руководству они либо делают вид, что ничего не говорили, либо раскритиковали позицию российской власти.

В то же время оппозиционные политические силы, несмотря на взвешенность и дипломатичность ответа Президента Украины Д.Медведеву, не оставили его без серьезных критических замечаний. Прежде всего, ответное письмо В.Ющенко подвергли критике представители Партии регионов. **Народный депутат, член Политсовета Партии регионов Н.Азаров** назвал ответ Президента Украины формальным и не отвечающим на реально существующие проблемы межгосударственных отношений.

«К сожалению, глава нашего государства не сказал ничего нового, конструктивного. Это лишний раз подтверждает правоту В. Януковича, который заявил, что «без изменения сегодняшней власти невозможно построение нормальных добрососедских отношений с Россией», – отметил Н.Азаров.

По словам политика, Президент и Премьер-министр имеют всю полноту власти в Украине, значит, ответственность за происходящее лежит на В.Ющенко и Ю.Тимошенко. «Они оба разорвали крайне выгодное для Украины соглашение 2004 г. о поставках и транспортировке газа, по которому с 2005 г. по 2010 г. цена газа для Украины была определена в 49 долл. за 1 тыс. куб. м. Каждый из них руководствовался своими мотивами, но в итоге наши люди и отечественная экономика получили предельно невыгодную цену и условия поставки газа, что привело к росту цен, усугубило кризисные явления в экономике», – заявил «регионал».

«В.Ющенко и Ю.Тимошенко вместе разрушили уникальную договорную базу (более 120 межгосударственных и межправительственных соглашений), определявшую создание в 2005–2006 гг. единого экономического пространства. Таким образом, Украина лишилась громадных преимуществ свободного перемещения товаров, услуг, капиталов, беспрепятственной работы и социальной защиты своих граждан на территории России, Беларуси, Казахстана», – отмечает Н. Азаров.

Кроме того, по словам политика, В.Ющенко и Ю.Тимошенко вместе формировали курс на вступление в НАТО, проводили военно-техническое сотрудничество с Грузией, невзирая на явно агрессивные приготовления этого государства.

«Наши государства – соседи, связанные множеством отношений, от экономики до гуманитарной сферы, и этот факт никто не в силах отменить. Сейчас уже очевидно, что в украинско-российских отношениях нужна фундаментальная перезагрузка... Мы глубоко убеждены, что наш народ отстранит нынешнюю власть, на которой лежит ответственность за небывалый социально-экономический кризис, за провалы во внешней политике», – подытожил он.

Народный депутат от Партии регионов М.Чечетов назвал оправдательным тон ответного письма Президента Украины при том, что, по его мнению, серьезных аргументов для оправданий нет. М.Чечетов считает, что В.Ющенко в своем ответном письме должен был не только признать непростую

ситуацию в двусторонних отношениях, но и сказать о том, что большинство ошибок было сделано с украинской стороны.

По мнению депутата, В.Ющенко должен был также признать, что он понимает отсутствие для него шансов во второй раз стать Президентом. Поэтому в качестве главного напутствия будущему главе государства он должен был поручить восстановить эти отношения. В качестве жеста доброй воли Президент мог бы предложить внести изменения в Конституцию о внеблоковом статусе Украины, а также заявить о том, что Украина будет инициировать начало переговоров о пролонгации пребывания Черноморского флота в Крыму до 2027 г., естественно, резко увеличив ставку арендной платы. Этими жестами, считает М.Чечетов, В.Ющенко начал бы восстанавливать мост дружбы между Россией и Украиной.

Таким образом, из реакции Партии регионов можно заключить, какие меседжи она посылает Кремлю, дабы окончательно закрепить за своим лидером статус фаворита Москвы в предстоящей президентской гонке. Это и пролонгация пребывания флота, и ЕЭП, и ГТС, и внеблоковый статус, и русский язык. ПР пытается убедить Д. Медведева, что приход к власти В. Януковича, как минимум, наполовину снизит уровень конфликтности с Россией.

Лидер КПУ П.Симоненко считает «неадекватным» ответ Президента Украины В.Ющенко главе российского государства Д.Медведеву. «Ответ В.Ющенко Д.Медведеву настолько же неадекватен, как и вся его деятельность на посту Президента Украины», – заявил он.

По убеждению П.Симоненко, проблемы, мешающие развитию добрососедских отношений Киева и Москвы, на которые обратил внимание Д.Медведев, являются внутренними проблемами Украины и «возникли в результате политики, проводимой непосредственно В.Ющенко».

Лидер КПУ подчеркнул, что до сих пор нет указа Президента о проведении Всеукраинского референдума по вопросам НАТО и ЕЭП, хотя собраны 4 млн подписей и есть соответствующее решение ЦВК и Конституционного Суда. «А ведь это требование не Кремля, а нашего, украинского народа. И это требование В.Ющенко цинично игнорирует», – подчеркнул П. Симоненко.

«Не Россия, не Кремль, а граждане Украины бьют тревогу и требуют прекратить уничтожение школ с русским языком обучения, требуют соблюдения своих прав на свободный выбор. И это проблема не только русского языка, – это касается всех языков национальных меньшинств в Украине», – сказал политик.

Лидер украинских коммунистов также отметил, что в своем ответе Президент В. Ющенко «откровенно лжет» в отношении законности продажи оружия Грузии. «Комиссия Верховной Рады Украины привела убедительные доказательства, что украинское оружие поставлялось в Грузию с грубыми нарушениями финансовой дисциплины, по заниженным ценам и коррупционным схемам, а также в виде так называемой «гуманитарной помощи», – сказал П.Симоненко.

Еще одной «откровенной ложью» В. Ющенко, по мнению лидера КПУ, является его позиция относительно свободы вероисповедания в Украине и невмешательства государства в дела церкви. «Именно В.Ющенко и его команда делает все, чтобы расколоть единство канонического православия, противопоставить верующих различных конфессий и создать так называемую поместную церковь, которая бы выполняла, по сути, роль проводника националистической и неонацистской идеологии в Украине», – считает лидер КПУ.

П. Симоненко особо обратил внимание на проблему Черноморского флота и Севастополя. «Сегодня не утихают разговоры о необходимости создания, по сути, новых европейских сил коллективной безопасности. И тесное сотрудничество в этом вопросе Украины и России, в частности, что касается использования потенциала ЧФ РФ и возможностей ВМС Украины, а также всей соответствующей инфраструктуры, могло бы стать важной составляющей европейских сил коллективной безопасности и обеспечить мир, стабильность в Черноморском регионе», – уверен П.Симоненко.

Вместо этого, считает политик, Президент и его окружение занимают «откровенно деструктивную позицию», провоцируя постоянные конфликты вокруг базирования ЧФ РФ в Украине, настаивая, фактически, на досрочном прекращении действия Большого договора о дружбе и сотрудничестве между странами.

Комментарии ответного письма В. Ющенко представителями Блока В.Литвина оказались довольно сдержанными. **Председатель парламентской фракции БЛ И.Шаров** заявил, что «ответ В. Ющенко импонирует своей рассудительностью и сдержанностью, но нужно отдать в этот раз должное советникам Президента, которые рекомендовали не спешить и обнародовать реакцию главы государства после того, как появятся заявления с осуждением позиции России от официальных лиц США и Евросоюза».

«Таким образом, ответ В. Ющенко приобретает несколько иной вес и звучание, потому что на сторону Украины стали серьезные геополитические игроки», – считает И. Шаров.

Председатель фракции Блока В.Литвина убежден, что «В.Ющенко сейчас попытается воспользоваться прекрасным случаем, чтобы предстать в глазах национал-патриотов единственным выразителем их интересов и вернуть себе их симпатии».

По убеждению И. Шарова, национальные интересы Украины и России сегодня совпадают в том, что обе страны в условиях глобального кризиса особенно заинтересованы в существенной активизации двустороннего экономического сотрудничества. «Поэтому кризис в украинско-российских отношениях все равно должен быть рано или поздно преодолен, и сейчас уже, наверное, не нужно махать кулаками, пытаясь затянуть конфронтацию», – добавил он.

В БЮТ, учитывая позицию Ю.Тимошенко, которая дистанционировалась от диалога Медведев – Ющенко, неохотно комментировали ответ Президента Украины. «Парламент, когда соберется,

выразит свою точку зрения, – заявил народный депутат Украины, «бютовец» В.Камчатный. – Наша политическая сила сейчас больше сосредоточена на внутренних вопросах: «они говорят – она работает», здесь приблизительно то же самое».

Впрочем, на следующий день после ответа В.Ющенко на адресованное ему послание Президента РФ, Премьер-министр Украины Ю.Тимошенко все-таки сделала заявление об украинско-российских отношениях. Ю.Тимошенко попыталась дать максимально короткий и обтекаемый ответ, адресованный скорее избирателям, которые ждали, что скажет Премьер, когда высказались уже все главные политики страны. В нем она подчеркнула, что Украина строит и будет строить отношения с Россией как равный с равным, на основе национальных интересов, взаимной выгоды, уважения к суверенитету и территориальной целостности. «При этом Украина самостоятельно, без внешнего вмешательства, будет определять свою внешнюю и внутреннюю политику, в том числе и в гуманитарной сфере. Мы самостоятельно изучим собственное прошлое, самостоятельно разберемся с настоящим, самостоятельно будем строить собственное будущее. Мы всегда готовы слышать и прислушиваться к мнению партнеров на Востоке и Западе, учитывать их интересы, но вмешательство в наши внутренние дела является недопустимым», – сообщила Ю. Тимошенко. В завершение Ю. Тимошенко сказала, что считает недопустимой любую паузу в развитии сотрудничества между Украиной и Россией. «Наше правительство будет действовать, выходя именно из этого», – подытоживается в сообщении.

Тем временем украинско-российская «война заявлений» завершилась так же неожиданно, как и началась. Официальной реакции на ответное письмо В.Ющенко российскому Президенту не последовало. Свое мнение по этому поводу Д.Медведев выразил в Сочи на совместной пресс-конференции по итогам визита канцлера Германии А.Меркель. Отвечая на вопрос, удовлетворен ли он ответом украинского коллеги на свое послание, Президент России отметил, что «за годы, когда работает действующая администрация, отношения между Россией и Украиной радикально ухудшились... Я не вижу сейчас перспектив восстановления нормальных отношений при действующих руководителях». Так процитировала Президента пресс-служба Кремля. Его ответ еще раз подтвердил предположения, высказанные большинством экспертов: заявление российской стороны в первую очередь связано с предстоящими в Украине президентскими выборами и расчетом на то, что сменщик В.Ющенко станет проводить внешнюю политику с учетом требований Кремля.

Президент Украины В.Ющенко, в свою очередь, вновь призвал Президента РФ Д.Медведева активизировать двусторонние отношения. Об этом глава государства заявил в среду, 19 августа, во время пресс-конференции в Больших Сорочинцах Полтавской области.

По его мнению, президентам обеих стран необходимо встретиться для того, чтобы обсудить все необходимые аспекты сотрудничества. «Нам очень важно иметь активные двусторонние отношения. Ни одного раза Украина не

направляла негатив в українсько-російські відносини... Ми сьогодні виходимо з ініціативою активізувати переговорний процес. В найближчі два місяці українсько-російські комісії завершать свою роботу, і на базі нарабованих документів необхідна зустріч на найвищому рівні», – підкреслює В.Ющенко.

В той же час він назвав недавній інцидент з листом Д.Медведєва «надуманим питанням». «К погіршенню відносин, які походять з часу від часу між різними країнами, українська сторона не має ніякого відношення. Я не знаю, у кого прості відносини з Росією», – резюмував Президент.

В цілому як відповідь В. Ющенко Д. Медведєву, так і його подальші заяви з приводу українсько-російських відносин позитивно оцінені експертами. Конструктивна позиція Президента України, його аргументований, неемоціональний відповідь, без звинувачень, а також пропозиція вирішувати всі питання за столом переговорів, а не шляхом блокування дипломатичних відносин виглядає більш вигідною порівняно з позицією Президента Росії. Разом з тим розглядати таку тональність як початок тенденції до вирішення російсько-українських суперечностей було б передчасним. Найбільш ймовірно, що реальні зміщення в відносинах між двома країнами варто очікувати після завершення президентської кампанії в Україні.

**Ю. Половинчак, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб.**

Зернові будні України

Жнива-2009 вийшли на фінішну пряму: станом на середину серпня в Україні в більшості регіонів ранні зернові зібрані більш ніж на 90 % площ. На цей момент, як повідомив міністр аграрної політики Ю.Мельник, зібрано 35 млн т зерна.

Таким чином, сподівання урядовців і, зокрема, Прем'єр-міністра Ю. Тимошенко, які навесні заявляли, що в 2009 р. очікує на врожай, не менший ніж рекордний минулорічний, не справдилися. Попередження ж експертів, які були в своїх прогнозах значно обережніші, підтвердилися. По-перше, свої корективи внесли погодні умови: квітневі заморозки, що змінилися травневою посухою, спричинили втрати посівів. За даними Мінагрополітики, на початок жнив у хорошому стані було трохи більше половини посівів (5244 тис. га), у задовільному – в межах 35 % (3402 тис. га). Слабкими і прорідженими визнані до 10 % зернових (821 тис. га). Крім несприятливих погодних умов, на врожай вплинув і недостатній догляд за посівами – через дефіцит коштів аграрії не внесли і половини необхідної кількості добрив і засобів захисту рослин.

Отже, врожай цього року буде меншим, ніж сподівалися під час посівної – у межах 40 млн т зернових, що на 13 млн т менше торішнього обсягу. Так, за оцінкою директора інформаційної компанії „ПроАгро” М.Верницького, цього сезону в країні буде зібрано близько 40 млн т збіжжя, а представники „Украгроконсалту” прогнозують, що селяни одержать не більше 39,5 млн т, з них 18,5 млн т пшениці і 10 млн т ячменю. Традиційно оптимістичніші прогнози чиновників: Мінагрополітики прогнозує врожай зерна у поточному році 42–43 млн т. Порівняно невисокі показники пояснюються низькою врожайністю культур. Якщо в минулому сезоні господарства в середньому збирали 34,6 ц/га пшениці і 28,8 ц/га ячменю, то в поточному йдеться про показники 29,6 і 21,3 ц/га відповідно.

Однак прогнози на поточний маркетинговий рік досить оптимістичні: аграрії планують експортувати за різними оцінками 15–20 млн т зерна. І хоча це на 10–15 млн т менше, ніж було експортовано в поточному сезоні (Україна в 2008/2009 маркетинговому році експортувала 24,7 млн т зерна, що дало змогу їй увійти до трійки найбільших світових зернових експортерів після США та ЄС), ситуація на біржах у 2010 р. прогнозується сприятливіша для вітчизняних трейдерів, отже втрату валу експортери планують компенсувати за рахунок високих цін.

Навіть з огляду на зниження врожаю цього року прогнозується входження України до п'ятірки провідних експортерів збіжжя. У зв'язку з цим Прем'єр Ю. Тимошенко заявила, що Україна, попри не дуже сприятливі погодні умови, все ж таки збрала гідний урожай: «Сьогодні у світі така ситуація, що багато країн недоодержали врожаю через посуху, урагани, потопи та інші природні катаклізми, які не дали країнам, які завжди наповнювали ринок зерном, зібрати гідні врожаї... І, знаючи сьогоднішній світовий ринок зерна, можу сказати, що в листопаді ми будемо мати найкращу ціну на зерно».

„Об'єми світової торгівлі зменшаться, а попит і ціни – зростуть. Тому, продавши меншу кількість зерна, ми зможемо заробити стільки ж, скільки отримали у цьому сезоні за 25 млн т”, – припускає директор „ПроАгро” М. Верницький.

Прогнози щодо зростання цін на зерно фахівці пов'язують із погіршенням показників врожаю у світі: унаслідок несприятливих погодних умов Австралія, Канада, Росія, Казахстан зберуть цього року менше зернових, ніж зазвичай, а Аргентина – ще один світовий лідер з постачання зерна – через посуху взагалі може вперше за останнє сторіччя відмовитися від зернового експорту. Згідно з даними серпневого звіту USDA, світове виробництво пшениці в 2009/10 маркетинговому році становитиме 659,3 млн т, що на 23,1 млн т нижче за рекордний показник у минулому сезоні. Оцінка світового експорту пшениці знижена на 0,6 млн т, при тому що оцінка світового споживання зернових у поточному сезоні підвищена на 2,6 млн т – до 645,2 млн т.

І хоча на міжнародних торговельних майданчиках, незважаючи на погіршення прогнозів цього року врожаю, спостерігається падіння цін, експерти Українського клубу аграрного бізнесу вважають, що вже до вересня, коли починають робити активні закупівлі арабські країни, вартість пшениці на

біржах підвищиться на 20–30 % – до 220–250 дол./т. «Попит на зернові буде лише зростати, особливо якщо виправдаються прогнози аналітиків про поступовий вихід світової економіки з кризи», – прогнозує експерт „Укragenконсалту” Є. Малишко. Як наслідок, ціни обіцяють бути вищими, ніж попереднього сезону. Активізація попиту і ослаблення традиційних конкурентів на світовому ринку відкривають перед українськими експортерами збіжжя широкі горизонти.

Утім, широкі горизонти експортерів абсолютно не проглядаються з точки зору виробників – селянам, скоріше за все, знову доведеться затягувати паски тугіше та вже традиційно нарікати на зернотрейдерів.

Проблема номер один для виробників – низька закупівельна ціна на внутрішньому ринку. Наразі 1 т ячменю коштує 750–770 грн (тоді як у 2008 р. – 850–1000 грн), тобто, з перерахунком у доларовому еквіваленті, ціна нижча за минулорічну майже удвічі. За 1 т високоякісної продовольчої пшениці дають 900–950 грн. Це при тому що, за словами Ю.Тимошенко, мінімальні закупівельні ціни на пшеницю становлять 1501–967 грн/т (залежно від класу); на ячмінь – 1050–900 грн/т; на жито 1112–882 грн/ т.

З одного боку, можна припустити, що українські цінові тенденції вписуються у загальне русло світового падіння на зернових ринках. З іншого – якщо у світі падіння цін відбулося на 5–10 %, то в Україні цей показник значно вищий. Як пояснює президент Асоціації фермерів та приватних землевласників України І. Томич, зерноперекупники, які скуповують зерно «з-під комбайна», збили ціну на 30 % від реальної.

Утім, проблема не лише у прагненні експортерів отримати надприбутки, на яке нарікають аграрії. Як зазначає заступник міністра аграрної політики України В. Бойко, у більшості держав світу транспортна складова у собівартості 1 т зерна коливається у межах 13–15 %, і тільки в Україні – досягає 35 %. Отже, різниця в 20 % відіб'ється на закупівельних цінах, оскільки на світових ринках цінова політика – питання конкурентної переваги, і підвищувати ціну, щоб відшкодувати транспортні витрати, трейдери не можуть. Нагадаємо, що тарифи “Укрзалізниці” поточного року зросли на 80 %; на 30–40 % – ціни на портові послуги.

Проте необхідно визнати: попри труднощі експортерів та всі заходи держави, чи, як підкреслюють численні критики, декларації чиновників, найменш захищеними в аграрному бізнесі залишаються селяни і особливо – середні і дрібні виробники. “За 15 останніх років на зерновому ринку країни не відбувається ніяких змін на краще. Хоча розмов вистачає. І чим більше у селянина заступників, тим важче йому виживати”, – так коментує ситуацію голова Асоціації фермерів і землевласників Херсонщини М. Халупенко. Виробники наголошують на такому невтішному преїскуранті: реально за 1 т солярки сьогодні треба вимести із засіків 5 т зерна; плюс по 1 кг – за 1 кВтг використаної електроенергії.

Скористатися на перший погляд логічними у цій ситуації порадами чиновників притримати зерно з огляду на зростання цін у вересні – жовтні на практиці можуть лише великі агрохолдинги, що мають потужності для

зберігання збіжжя. Решті ж селян доводиться продавати врожай практично «на полі» для того, щоб перекрити процентні ставки за кредитами і витрати на техніку.

Тому єдиний більш-менш прийнятний варіант для фермерів – заставні платежі Аграрного фонду. У цьому випадку держава виплачує виробнику 60 % мінімально встановленої ціни на зерно, яке він завозить на елеватор фонду, а потім протягом восьми місяців або викупує його в АФ, або продає зерно державі. “Завдання уряду – не допустити необґрунтованого заниження цін на зерно, – заявила нещодавно Ю.Тимошенко. – Ми підготувалися до кризи і створили потужний Аграрний фонд, і зараз ми повністю готові приступити до закупівлі зерна за заставними цінами”. За її словами, на рахунку фонду перебуває 3 млрд грн.

Однак і пропонуваній урядом шлях супроводжує цілий ряд «але». По-перше, за існуючої ситуації з фінансуванням здати зерно фонду зможуть далеко не всі бажаючі. По-друге, на часі вже підготовка до посівної кампанії, а темпи розрахунків держоператора, відзначають аграрії, навряд чи можна назвати оперативними. „За зерно, яке ми здали в Аграрний фонд, грошей ще й дотепер не одержали”, – визнає голова Черкаської ОДА О.Черевко. І, нарешті, розрекламований урядом механізм заставних закупівель зерна як джерело обігових коштів недосконалий, адже, отримавши під заставу зерна бюджетну позику у розмірі 60 % його вартості, аграрії можуть потім продати збіжжя лише після викупу із застави, тобто перед ними знову ж таки постає дилема: знайти кошти чи продавати зерно державі за мінімальними цінами.

Тим часом проблема нестачі фінансування загрожує відбитися на якості майбутньої посівної кампанії, яка, за підрахунками експертів, потребуватиме як мінімум 10 млрд грн капіталовкладень. Розраховувати на залучення цих коштів у вигляді банківських кредитів особливо не доводиться. З одного боку, банкірам досить часто доводилося констатувати високі показники неплатежів за залученими раніше аграріями коштами, з іншого – відчувати урядовий тиск і пролонгувати кредитні виплати селянам. З огляду на високу ризиковість таких позик, кредитні ставки банків досягають в окремих випадках 50 %, що робить позикові кошти для аграріїв недоступними. „Банківська система не кредитувала, не кредитує, і я не бачу, що вона буде найближчим часом кредитувати селянина”, – констатує президент Асоціації фермерів і приватних землевласників України І. Томич.

Зі свого боку у рамках підготовки до осінньої посівної кампанії уряд доручив „Укргазвидобуванню” продати у вересні – листопаді аграріям 84 тис. т нафтопродуктів за пільговими цінами та виділив 102 млн грн зі стабфонду сільськогосподарським підприємствам на закупівлю фосфорних мінеральних добрив у вітчизняних підприємств.

Проте аграріям доведеться розраховувати основним чином на власні кошти – у першу чергу виручені від продажу цьогорічного врожаю. Отже, маємо патову ситуацію: гроші для підготовки до посівної потрібні будуть уже за кілька тижнів, а ціни піднімуться до прийнятних лише за кілька місяців. Експерти уже попереджають: проблеми з фінансуванням можуть поставити під

загрозу забезпечення посівної кампанії в повному обсязі. Це означає, що в новому сезоні можливе скорочення посівних площ під урожай-2010 на 10 % і більше, висока можливість, що аграрії заощадають на технологіях, а також посіють найбільш дешеві у виробництві культури. Тобто майбутній маркетинговий рік навряд чи наблизить Україну до реалізації амбітних планів наростити експорт зернових у рази.

Проте слід визнати, що, попри всі труднощі, аграрні амбіції України не видаються чимось зовсім нездійсненним. Минулий маркетинговий рік показав, що вітчизняні аграрії можуть, за сприятливих природних умов, не лише виростити значний урожай, а й, що важливіше, – успішно експортувати близько 25 млн т зернових, при тому що багато експертів ставили під сумнів спроможність вітчизняних логістичних потужностей справитись із цим завданням.

Такі обсяги минулорічного експорту дали можливість Україні увійти до елітного клубу найбільших світових торговців зерновими. Цьому, в першу чергу, сприяв розвиток перевалочних потужностей українських портів, які на сьогодні здатні експортувати понад 32 млн т збіжжя і щорічно збільшуються. Козир України – не лише одна з найпотужніших у світі портових інфраструктур, а і вдале географічне розташування, що зробило поточного року українське зерно порівняно зі схожою продукцією з Росії, Казахстану чи Аргентини привабливішим для небагатих країн-імпортерів переважно з Азії та Африки.

Навіть в умовах кризи інвестори готові вкладати кошти у вітчизняний зерновий ринок і логістику. Так, за підтримки експортно-кредитного фонду Данії для зменшення собівартості врожаю в Україні цього року будують 24 високотехнологічні судна типу “ріка-море”, в яких створено умови для довготривалого зберігання збіжжя і транспортування його до віддалених портів (свого роду – елеватор на воді), із сумарною вагою всіх вантажів 108 тис. т та сім елеваторів і річкових терміналів загальним обсягом 300 тис. т. “У перспективі варто буде говорити про необхідність вивезти з країни 50–60 млн т збіжжя. Як це можна зробити? Тільки кораблями! Де взяти їх? Будувати на вітчизняних заводах”, – планує президент Української аграрної конфедерації Л. Козаченко.

Як бачимо, аграрії готові підтримати амбітні плани чиновників через кілька років збільшити врожай зернових до 70 млн т. Але й труднощів та проблем у вітчизняному сільському господарстві доволі. Не варто забувати, що вихід України на світовий ринок зерна головним чином досягнутий за рахунок надмірної експлуатації як робочої сили та інфраструктури, що залишилася з минулих часів, так і орної землі, значна частина якої потребує відновлення з використанням сучасних агрономічних методів. І констатуємо український прорив на світові агроринки, влада мусить розуміти, що без серйозних капіталовкладень і реформ сільського господарства на цих ринках закріпитися навряд чи вдасться.

Продовжуючи тему...

Гіркі реалії солодкої галузі

Різноманітні сезонні міні-кризи – справа для України якщо не звична, то принаймні і не велика дивина. Свого часу ми мали справу з м'ясними, бензиновими чи ще якимись «кризами» (вживати у теперішній ситуації щодо подібних проблем слова «криза» без лапок рука не піднімається). Цього літа проблеми виявилися солодкими: у липні в країні почали зростати ціни на цукор, аж доки не сягнули свого історичного максимуму: в першій половині серпня оптові ціни перевищили 5,5 тис. грн/т, у роздріб цукор реалізувався за ціною, що залежно від регіону досягала від 6,5 до 7 грн/кг. Абсолютними рекордсменами з „польоту цін” визнано Київ, Автономну Республіку Крим, Запорізьку та Одеську області.

Регіональні та київські чиновники не втомлюються підкреслювати необґрунтованість цінників та називають дві причини здорожчання цукру: по-перше, підвищення масового попиту у липні – серпні у зв'язку із заготівлями овочів і фруктів, по-друге, спекуляції на ринку солодкого продукту та навмисне створення ажіотажного попиту. «В Україні цукру достатньо і немає жодних об'єктивних причин для його здорожчання», – наголошував нещодавно міністр економіки Б. Данилишин. За його даними, на 1 серпня запас цукру на внутрішньому ринку повністю задовольняв потреби населення України і становив 735 тис. т, при середньомісячному споживанні 150–160 тис. Утім, попри запевнення міністра у існуванні п'ятимісячного запасу, багато хто з експертів висловлює сумніви.

Як би там не було, визнаючи певну роль як сезонного, так і ажіотажного чинника зростання цін, визнавати пояснення чиновників вичерпними не доводиться: впадає у вічі, що експерти цукрової галузі ще наприкінці минулого року прогнозували майбутній дефіцит і дорожчання цукрового піску.

Песимістичні прогнози, що широко обговорювалися в експертному середовищі, спирались на аналіз світових тенденцій на цукрових ринках – протягом найближчого року, за підрахунками Міжнародної організації цукру, попит на сировину перевищить пропозицію приблизно на 5 млн т. «Винуватці» – неврожай у Бразилії, найбільшому постачальнику цукру, де через зливі дощі не вдалося одержати плановані обсяги солодкого продукту, та в Індії, найбільшому споживачі, де цього року трапився найспекотніший і найсухіший червень за останні 83 роки. На світових торговельних майданчиках вартість цукру через глобальний дефіцит поставок уже злетіла на 88 %.

Тим часом в Україні останні п'ять років аграрії щорічно скорочували посіви цукрового буряку цукрові заводи, відповідно – випуск солодкого піску. „Починаючи з 2006 р. посівні площі під цукровою буряком постійно скорочувалися, що було пов'язано з низькою рентабельністю вирощування цієї культури”, – відзначає виконавчий директор ВАТ „Цукровий союз „Укррос” В. Григоревський.

Кілька останніх років, за підрахунками фахівців, цукрові заводи навіть пропонували ринку менше, ніж він споживав. Тенденція не перетворювалася на проблему лише завдяки запасам цукру з рекордного 2006 р., контрабанді та імпорту з Білорусі. Як наслідок – сьогодні в Україні спостерігається відсутність достатньої пропозиції цукру на ринку, причина якого, а отже, і зростання цін, недостатнє його виробництво в поточному сезоні (1,5 млн т при споживанні 2 млн т) і практично мінімальні перехідні запаси (не більше 200 тис. т).

У 2009 р. в Україні очікується врожай цукрового буряку десь 11–12 млн т, що забезпечить виробництво 1,3 млн т цукру. Таким чином, прогнозує аналітик ІК Dragon Capital Т.Левченко, при теперішньому рівні споживання цукру в Україні ми зіткнемося з істотним його дефіцитом. Утім, у МінАПК песимізму експертів не поділяють: хоча цього року буряку посадили справді менше, аграрні чиновники розраховують на його високу врожайність та цукристість. «94 % посівів – у доброму стані, в окремих регіонах цукристість буряку на полі зараз на порядок краща, ніж минулого року», – відзначив заступник міністра АПК І. Демчак. Він запевняє, що якщо вдасться наступного року зберегти посіви цукрового буряку на цьогорічному рівні й при цьому збільшити цукристість, то Україна без проблем забезпечуватиме себе цукром. Частково ситуацію можуть стабілізувати імпортні поставки білого цукру з Білорусі.

Загалом же вердикт експертів для споживачів невтішний. Представники міжнародних хедж-фондів, орієнтованих на сировинні активи, прогнозують для цукру «чудові умови для зростання» з огляду на недостатність поставок і «відсутність якихось надій на поліпшення ситуації в найближчі шість-дев'ять місяців». Вітчизняні ж аналітики не виключають, що восени оптові ціни на цукрову продукцію становитимуть 6 тис. грн/т, роздрібні – 7–7,5 грн/кг, при тому що зростання цін прогнозується ними до 2011 р.

В об'єктиві - регіон

**О. Ворошилов, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб.**

Социальные проблемы Донбасса в освещении СМИ

Экономический кризис обострил старые проблемы в угольной промышленности, одна из которых – **долги по заработной плате**. За последние полгода, по сообщениям ряда СМИ, задолженность перед горняками выросла почти вдвое и достигла полмиллиарда гривен.

В то же время лидеры профсоюзов говорят, что цифры эти сильно завышены. По их словам, речь идет об «искусственной задолженности». Долги по заработной плате «на руки» составляют лишь 41 млн грн. Остаточная

сумма – налоговые начисления и штрафные санкции по Пенсионному и других фондах.

Систематические нерасчеты с работниками в прошлом сказываются для угольных предприятий сегодня: разобраться с долгами, которые «висят» на шахтах несколько лет, не так уж и просто, так как ежемесячно на них насчитываются проценты. Как образуются эти долги рассказал лидер Независимого профсоюза горняков Донбасса Н.Волышко: «Я не первый год и перед Президентом Кучмой, и перед Ющенко, и перед премьер-министрами, которые были, говорил о необходимости пересмотреть законодательство. Нам, шахтерам, деньги поступают в конце месяца или в начале месяца, а к 20 числу мы должны заплатить все взносы. И после 20 числа идут штрафные санкции – 50 %. На совещании у губернатора, когда руководитель Пенсионного фонда сказал, что мы, шахтеры, должны полтора миллиарда, я попросил его, чтобы он рассказал, где реальные деньги, а где воздух. Штрафные санкции, пеня – этот воздух».

Если же говорить о состоянии выплаты заработной платы более конкретно, то, в частности, в Донецкой области по состоянию на 21 августа текущего года общая сумма задолженности по заработной плате (с начислениями) составляет 931,3 млн грн, в том числе:

- по государственным угледобывающим предприятиям – 777,3 млн грн;
- по негосударственным угледобывающим предприятиям – 115,9 млн грн;
- по предприятиям шахтостроительного комплекса – 38,1 млн грн.

Структура задолженности выглядит следующим образом:

- задолженность перед работниками – 150,3 млн грн (или 16,1 %);
- задолженность по страховым взносам в Пенсионный фонд – 460,8 млн грн (49,5 %);
- задолженность по страховым взносам в Фонд соцстраха от несчастных случаев на производстве – 183,9 млн грн (19,8 %);
- задолженность по взносам в Фонд соцстраха от безработицы – 22,6 млн грн (2,4 %);
- долг по уплате взносов в Фонд соцстраха по временной потере работоспособности – 2,2 млн грн (0,2 %);
- задолженность по уплате налога с доходов физических лиц в местные бюджеты – 100,7 (10,8 %);
- долг по другим удержаниям (алименты, оплата кредитов, профсоюзные взносы) – 10,8 млн грн (1,2 %).

Донецкая власть считает, что накопление долгов – исключительно на совести предпринимателей. Заместитель начальника управления угольной промышленности Донецкой облгосадминистрации П.Петренко отмечает: «Возникает задолженность в силу того, что предприятие не выполняет свои обязанности. Есть законодательство, которого мы должны придерживаться».

Что касается Луганской области, то здесь более 40 тыс. человек сегодня не получают зарплату. Об этом, в частности, говорилось на пресс-конференции в Луганском областном совете. «Большинство учителей ушли в летний отпуск так и не получив отпускных. Если к ним добавить еще и членов семей, то в

целом в области остались без средств к существованию около 90 тыс. человек», – отметил председатель постоянной комиссии Луганского облсовета по вопросам экономического развития, бюджета и финансов Е.Комчадалов.

Следует отметить, что более половины суммы задолженности по зарплате в Луганской области приходится на частные предприятия. Об этом, в частности, проинформировала начальник Главного управления труда и социальной защиты населения облгосадминистрации Э.Полищук.

В связи с этим она призвала руководителей территорий проработать ситуацию, которая складывается на данной группе предприятий, и принять необходимые меры для привлечения частных лиц к ответственности за неисполнение законодательства о труде, а именно об оплате труда.

В то же время приводятся и другие данные. В частности, по оперативным данным еженедельного мониторинга Главного управления труда и социальной защиты населения Луганской облгосадминистрации, по состоянию на 14 августа общая сумма задолженности по заработной плате по сравнению с предыдущей отчетной датой (07.08.2009 г.) уменьшилась на 1,3 млн грн (1,4 %) и составила 94,9 млн грн. По оперативным данным, отсутствует задолженность по заработной плате на предприятиях города Ровеньки, а также Биловодского и Билокуракинского районов. По экономически активным предприятиям задолженность по выплате заработной платы уменьшилась на 1,3 млн грн (или на 2,2 %) и составила 58,8 млн грн. Отсутствуют долги работникам экономически активных предприятий Новоайдарского, Новопсковского, Станично-Луганского и Старобильского районов. Задолженность по выплате заработной платы работникам предприятий государственной и государственно-корпоративной форм собственности уменьшилась на 0,3 млн грн (или на 1,7 %) и составляет 16,8 млн грн. По предприятиям коммунальной и коммунально-корпоративной формы собственности сумма невыплаченного долга уменьшилась на 0,1 млн грн (или на 2 %) и составила 4,9 млн грн. По предприятиям, которые проходят процедуру санации или банкротства, и по экономически неактивным предприятиям суммы долга остаются на уровне предыдущей отчетной даты – 33,4 млн грн и 2,6 млн грн соответственно.

Следует отметить, что для решения проблем в данной сфере прилагают усилия и правоохранительные органы. Так, 2,3 млн грн долгов по зарплате взыскано с руководителей предприятий Луганской области по судебным искам прокуроров. «С учетом роста в текущем году по сравнению с предыдущим задолженности по выплате заработной платы прокуроры городов и районов Луганской области активизировали деятельность по защите прав граждан на своевременное получение вознаграждения за труд», говорится в сообщении пресс-службы прокуратуры Луганской области. В течение шести месяцев 2009 г. прокурорами области направлено в суд 1737 исков и заявлений по этим вопросам на сумму 3,3 млн грн, по результатам рассмотрения которых судами уже взыскано 2,3 млн грн. Добровольно возмещено ответчиками 151 тыс. грн. Больше всего исков в 2009 г. заявлено прокурорами городов Свердловск, Алчевск, Антрацит, а также Перевальского, Старобельского районов. Большинство прокуроров обращается с заявлениями о издании судебного

приказа о взыскании начисленной, но не выплаченной зарплаты, что обусловлено сжатыми сроками рассмотрения дела (в соответствии со ст.102 ГПК Украины – три дня) и упрощенной процессуальной процедурой рассмотрения дела.

Ухудшилось за последнее время и **качество жизни** жителей региона. Об этом, в частности, говорил и председатель постоянной комиссии Луганского облсовета по вопросам экономического развития, бюджета и финансов Е.Комчадалов. «Среднемесячная заработная плата штатного работника в области – 1814 грн (данные за I полугодие 2009 г.), в том числе в промышленности – 2161 грн. Она выросла по сравнению с таким же периодом прошлого года на 3,8 %. Но реальная заработная плата по сравнению с соответствующим периодом прошлого года уменьшилась на 10,2 %. Не обеспечены своевременные и в полном объеме расчеты по выплате зарплаты. По состоянию на 1 июня т. г. не выплачено 121,9 млн грн. По экономически активным предприятиям задолженность составляет 84,4 млн грн, предприятиям-банкротам – 34,9 млн грн, экономически неактивным предприятиям – 2,6 млн грн», – отметил Е.Комчадалов.

В целом же по Украине Луганская область занимает шестое место по уровню среднемесячного дохода на одного гражданина. Об этом сообщает пресс-служба Луганской облгосадминистрации.

По объему доходов населения на долю Луганской области приходится 4,9 % номинального объема доходов населения Украины. Кроме того, по данным статистики, показатель среднемесячного дохода жителя Луганщины превышает средний уровень по Украине (1006,1 грн) на 28,7 грн.

Относительно Донецкой области сообщается, что средняя номинальная заработная плата одного штатного работника в июле 2009 г. по сравнению с июнем увеличилась на 1 % и составила 2196 грн. В текущем году это самый высокий месячный показатель. Июльская зарплата больше законодательно установленных социальных стандартов: минимальной заработной платы (с 1 июля 2009 г. – 630 грн) – в 3,5 раза, прожиточного минимума для трудоспособных лиц (669 грн) – в 3,3 раза. В промышленности средняя заработная плата составила в июле 2462 грн, что больше по сравнению с предыдущим месяцем на 3,9 %.

Что касается реальной заработной платы (с учетом изменения цен и уплаченных налогов), то в целом по области в июле по сравнению с июнем 2009 г. она увеличилась на 0,6 %. По сравнению с июлем 2008 г. средний уровень оплаты труда номинально повысился на 1,5 %, а реально этот показатель уменьшился на 13,3 %.

Следует отметить и положительные тенденции в данной сфере. В частности, Пенсионный фонд Украины осуществил пересчет пенсий 2,4 тыс. горняков. Средний размер их пенсий увеличен в среднем на 441,5 грн и на сегодня составляет 1,915 тыс. грн. Об этом говорится в сообщении Кабинета Министров Украины.

«Это стало возможным со вступлением в действие 22 июля этого года Закона Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины

относительно престижности шахтерского труда». В соответствии с ним нормы относительно пенсионного обеспечения были распространены на работников государственных военизированных аварийно-спасательных служб (формирований) в угольной промышленности, медперсонал подземных пунктов здравоохранения, пенсионеров, по потере кормильцев-шахтеров, которые умерли от профессионального заболевания», – отметила министр труда и социальной политики Украины Л.Денисова.

Также 2,257 тыс. неработоспособных членов семей шахтеров, смерть которых наступила в результате несчастного случая на производстве, к пенсии, в связи с потерей кормильца, установлена доплата в размере прожиточного минимума, установленного для лиц, которые потеряли работоспособность, что на сегодня составляет 498 грн.

Если же говорить о **ситуации на рынке труда**, то, по словам начальника управления экономики Донецкой облгосадминистрации В.Машошина, в области она «постепенно стабилизируется». «На сегодня в Донецкой области зарегистрированных безработных стало меньше на 11 тысяч 200 человек, чем было на 1 апреля 2009 года», – сказал В.Машонин. Он отметил, что официальный статус безработных по состоянию на 1 июля 2009 г. имели 56,9 тыс. незанятых граждан против 33,2 тыс. за аналогичный период прошлого года. В.Машонин также сообщил, что число вакансий в области уменьшилось с 24,5 тыс. на 1 июля прошлого года до 6,5 тыс. на 1 июля 2009 г. На каждые 10 свободных мест претендовало 90 человек против 14 человек год назад.

В целом по Донецку уровень безработицы по состоянию на 1 августа составил 1,1 %.

Вместе с тем председатель Донецкой облгосадминистрации В.Логвиненко прогнозирует, что ожидается увеличение числа безработных на 5 тыс. человек в Донецкой области в сентябре – октябре 2009 г. «По нашим прогнозам, по прогнозам, которые сделал Центр занятости, более 5 тыс. рабочих мест может уйти с рынка в сентябре – начале октября», – сказал губернатор, указав, что такая тенденция связана с завершением сезонных работ.

Ситуация на рынке труда в Луганской области по-прежнему характеризуется как сложная. Об этом заявил председатель постоянной комиссии Луганского облсовета по вопросам экономического развития, бюджета и финансов Е.Комчадалов. «По состоянию на 1 июля т. г. в органах Государственной службы занятости зарегистрировано 24,8 тыс. человек, что на 12,9 % больше в сравнении с соответствующим периодом прошлого года. Несколько стабилизировался и даже уменьшился на 0,2 п. п. в сравнении с предыдущим месяцем уровень официально зарегистрированной безработицы. Этот показатель составляет по состоянию на 1 июля – 1,7 %. В январе – июне т. г. трудоустроено 18,1 тыс. человек, что на 26,1 % меньше в сравнении с соответствующим периодом прошлого года», – сказал Е.Комчадалов. По его словам, на 7,9 % сократилось количество свободных рабочих мест и вакантных должностей. Нагрузка на одно свободное место или должность составляет 10 человек.

Напротив, руководитель Луганского областного центра занятости А.Черкасов заявляет, что в Луганской области количество безработных по сравнению с февралем – пиковым кризисным периодом – снизилось почти на 40 %. «Сейчас мы констатируем, что, как в целом по Украине, так и в Луганской области, проявилась тенденция к значительному снижению числа безработных», – отметил А.Черкасов. Так, по его информации, 11 февраля в областном Центре занятости зарегистрировано 39231 безработных, а 1 августа – 23519. «За первые 7 дней августа последняя цифра уменьшилась ещё на 217 человек. Она сопоставима с докризисным периодом. Сегодня число безработных, состоящих на учёте в Центре занятости, находится на уровне 27–28 октября 2008 г. К 1 октября текущего года мы ожидаем, что число безработных выйдет на уровень 1 октября 2008 г.», – рассказал А.Черкасов.

По его словам, это связано с уменьшением количества людей, работающих неофициально, а также с удовлетворительной работой аграрного сектора, в результате чего постепенно набирает обороты пищевая промышленность. (В сельских районах этим летом вообще безработных зафиксировано меньше, чем в июле – августе прошлого года).

«Антикризисные действия областной власти дали свои плоды», – заявил А.Черкасов. Вместе с тем директор областного Центра занятости отметил, что обстановка на рынке труда Луганщины зависит прежде всего от стабильности работы крупных промышленных предприятий региона. В связи с этим он сообщил, что на предприятиях Стаханова прекратились большие сокращения работников и ситуация стабилизировалась. Остались риски в Алчевске и Луганске, связанные с возможными сокращениями работников на Алчевском меткомбинате (в соответствии с планами реконструкции и модернизации производства) и на ХК «Лугансктепловоз» (где отсутствие госзаказов от «Укрзалізниці» может привести к сокращению производства). «Сегодня на “Лугансктепловозе” люди переведены на неполную рабочую неделю, руководство предприятия делает все, чтобы максимально сохранить свои кадры», – сообщил А.Черкасов.

«Безработица – это производная от экономической ситуации в области, ее уровень зависит от стабильности и благополучия экономики», – напомнил А.Черкасов.

В целом же регион сможет выйти из экономического кризиса не ранее 2011 г. Такой прогноз сделал председатель Донецкой облгосадминистрации В.Логвиненко. «...Мы уже вступили в период длительной политической нестабильности. И не учитывать этого нам уже нельзя. Да, был период, и я об этом говорил, что независимо от того, какая политическая атмосфера была в стране, но экономика работала», – сказал он.

«Сегодня наступил совершенно другой период, когда, к сожалению, финансово-экономические проблемы страны зависят и от политической атмосферы. Потому что политическая нестабильность вызывает недоверие и к государственным партнерам, и к субъектам хозяйственной деятельности в том числе», – отметил губернатор Донецкой области.

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

Податкова політика

Який порядок надання податкової соціальної пільги у підвищеному розмірі у разі втрати чоловіка?

Законом України від 22.05.2003 р. № 889 „Про податок з доходів фізичних осіб” (далі – Закон № 889) не передбачено повного звільнення від сплати податку з доходів фізичних осіб жодної категорії платників незалежно від їх соціального статусу, майнового стану тощо.

Разом з тим пільгове оподаткування платників податку Законом № 889 визначено у вигляді невключення до об’єкта оподаткування окремих видів доходів (п. 4.3. ст. 4 Закону № 889), надання податкового кредиту, а для малозабезпечених платників – ще й у вигляді надання податкової соціальної пільги (ст. 6 Закону № 889), тобто зменшення перед оподаткуванням нарахованої на користь платника податку протягом звітного податкового місяця заробітної плати виключно за одним місцем її нарахування (виплати) на встановлену п. 6.1 ст. 6 Закону № 889 суму.

Відповідно до ст. 6 Закону № 889 зазначена пільга встановлюється залежно від категорій платників у розмірах 100 %, 150 %, та 200 % мінімальної заробітної плати та застосовується до нарахованої місячної заробітної плати, якщо її розмір не перевищує суми місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленої станом на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 грн.

При цьому, відповідно до підпункту 6.4.2 п. 6.4 ст. 6 Закону № 889, вказана пільга зупиняється з податкового місяця, в якому така вдова бере наступний шлюб чи підпадає під опіку інших осіб.

Згідно з п. 1.3 „д” ст. 1 Закону № 889 „заробітна плата” – це доходи нараховані (виплачені, надані) унаслідок здійснення платником податку трудової діяльності на території України, від працедавця, незалежно від того, чи є такий працедавець резидентом або нерезидентом. Крім того, під терміном „заробітна плата” розуміються також інші заохочувальні та компенсаційні виплати або інші виплати та винагороди, які виплачуються (надаються) платнику податку у зв’язку з відносинами трудового найму згідно з законом (абзац 3 п. 1.1 ст. 1 Закону № 889).

Податкова соціальна пільга в підвищеному розмірі надається з місяця, в якому працівник подав працедавцю заяву про її застосування та відповідні документи відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 26.12.2003 р. № 2035 „Про затвердження Порядку надання документів та їх складу при застосуванні податкової соціальної пільги”.

Зокрема, для одержання податкової соціальної пільги у вищому розмірі необхідно надати працедавцю паспорт, свідоцтво про укладення шлюбу,

свідоцтво про смерть чоловіка, а також копію сторінки паспорта, яка свідчить про відсутність нового шлюбу.

Податкова соціальна пільга починає застосовуватись з податкового періоду (місяця), в якому таку заяву з відповідними підтвердними документами було подано працедавцю.

До доходів, відмінних від заробітної плати, застосування податкової соціальної пільги будь-якій пільговій категорії платників Законом № 889 не передбачено.

Відповідно до п. 22.2 ст. 22 Закону № 889, якщо норми інших законів чи інших законодавчих актів, які містять правила оподаткування доходів (прибутків) фізичних осіб, суперечать нормам Закону № 889, пріоритет мають норми цього Закону, а згідно з п. 22.11 ст. 22 Закону № 889 інші неподаткові закони, у т. ч. і Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, повинні бути приведені у відповідність до Закону № 889 у частині оподаткування і звільнення від сплати податку.

Згідно зі ст. 1 Закону України від 25.06.1991 р. № 1251 „Про систему оподаткування” (далі – Закон № 1251) ставки, механізм справляння податків і зборів (обов’язкових платежів), за винятком особливих видів мита та збору у вигляді цільової надбавки до чинного тарифу на електричну та теплову енергію, збору у вигляді цільової надбавки до затвердженого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, і пільги щодо оподаткування не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законами України, крім законів про оподаткування.

Цю норму Закону № 889 підтверджено рішенням Конституційного Суду України від 05.04.2001 р. у справі № 1-16/2001 за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” (справа про податки).

Відповідно, у преамбулі Закону України від 22.10.1993 р. № 3551 „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” зазначено, що цей Закон визначає правовий статус ветеранів війни, забезпечує створення належних умов для їх життєзабезпечення, сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них. Тобто цей Закон не є законом про оподаткування і не може встановлювати пільги щодо оподаткування.

Ст. 8 Конституції України передбачено, що закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Закон № 889 було прийнято Верховною Радою України відповідно до повноважень, наданих їй п. 3 ст. 85 Конституції України.

У Розділі II Конституції України зазначено права, свободи та обов’язки людини і громадянина. Так, згідно зі ст. 22 Конституції України права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними.

Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані.

При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається “звуження” змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

До того ж, згідно зі ст. 67 Конституції України, кожен зобов'язаний сплачувати податки та збори в порядку і в розмірах, установлених законом.

Отже, прийняття Закону № 889 жодним чином не “звучило” права і свободи громадян, а лише запровадило новий порядок виконання конституційного обов'язку щодо сплати податку з одержуваних доходів.

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють повноваження у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України.

Посадові особи органів державної влади згідно зі ст. 19 Конституції України зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Державна податкова адміністрація України

* * *

Як регламентується виконання юридичною особою функцій податкового агента при купівлі нерухомого майна у фізичної особи?

Відповідно до Закону України від 22.05.2003 р. № 889 „Про податок з доходів фізичних осіб” (далі – Закон), податковий агент – це юридична особа, яка незалежно від її організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками зобов'язана нараховувати, утримувати та сплачувати цей податок до бюджету від імені та за рахунок платника податку, вести податковий облік та подавати податкову звітність податковим органам відповідно до Закону, а також нести відповідальність за порушення норм цього Закону (п. 1.15 ст. 1).

При цьому, відповідно до підпункту 8.2.2 п. 8.2 ст. 8 Закону, особою, яка не є податковим агентом, вважається лише нерезидент або фізична особа, яка не має статусу суб'єкта підприємницької діяльності або не є особою, яка здійснює незалежну професійну діяльність.

Відповідно до п. 17.2 ст. 17 Закону особою, відповідальною особою за нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету податку для оподатковуваних доходів з джерелом їх походження з України, до яких, зокрема, відповідно до п. 1.3 „є” ст. 1 Закону, відносяться доходи від продажу нерухомого майна, розташованого на території України, є податковий агент.

Водночас, згідно з підпунктом 8.1.1 п. 8.1 ст. 8 Закону, податковий агент, який нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід на користь платника податку, утримує податок від суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку, визначену у відповідних пунктах ст. 7 Закону.

Законом (підпункт 11.1.2 п. 11.1 та підпункт 11.2.2 п. 11.2 ст. 11) встановлено, що дохід, отриманий платником податку від продажу протягом звітного податкового року більше одного об'єкта нерухомості (ідеться про об'єкти, зазначені у підпункті 11.1.1 п. 11.1), або від продажу об'єкта

нерухомості, іншого ніж зазначено у підпункті 11.1.1 п. 11.1, підлягає оподаткуванню за ставкою, визначеною п. 7.2 ст. 7 Закону.

Враховуючи наведене, юридична особа, яка нараховує (виплачує) платнику податку фізичній особі дохід від купівлі в останнього нерухомого майна, утримує податок від суми такого доходу за його рахунок за відповідною ставкою податку, а нотаріуси, відповідно до п. 11.3 ст. 11 Закону, виконують функції податкових агентів у частині контролю повноти сплати податку до бюджету перед посвідченням договорів та забезпечують надання відповідної інформації податковому органу.

Порядок сплати (перерахування) податку до бюджету визначено ст. 16 Закону і застосовується всіма юридичними особами, у тому числі такими, що мають філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, які розташовані на території іншої територіальної громади, ніж така юридична особа, а також відокремленими підрозділами юридичних осіб, яким в установленому порядку надано повноваження щодо нарахування, утримання і сплати (перерахування) до бюджету податку.

Відповідно до ст. 64 Бюджетного кодексу України, податок з доходів фізичних осіб, який сплачується юридичною особою, зараховується до відповідного місцевого бюджету за її місцезнаходженням та місцезнаходженням її підрозділів.

Державна податкова адміністрація України

Нормативно-правове регулювання житлово-комунальними послугами

Як регулюється діяльність житлово-будівельного кооперативу?

Діяльність житлово-будівельного кооперативу регулюється Житловим кодексом Української РСР та статутом, затвердженим органом місцевого самоврядування та розробленим на основі Примірного статуту житлово-будівельного кооперативу, затвердженого постановою Ради Міністрів Української РСР від 30.04.1985 р. № 186.

Відповідно до Примірного статуту вищим органом управління кооперативу є загальні збори членів житлово-будівельного кооперативу, які обирають правління і ревізійну комісію кооперативу, розглядають скарги на дії правління і ревізійної комісії кооперативу.

Згідно з цим статутом члени правління та члени ревізійної комісії житлово-будівельного кооперативу, які винні в порушенні законодавства або статуту кооперативу чи заподіяли шкоди інтересам держави, кооперативу і громадян, або не справляються із своїми обов'язками, можуть бути достроково відкликані за рішенням загальних зборів членів кооперативу.

Члени правління та члени ревізійної комісії житлово-будівельного кооперативу, які завдали своїми діями шкоди кооперативу, несуть перед ним матеріальну відповідальність в установленому законом порядку.

Контроль за діяльністю кооперативів здійснюють виконавчі органи місцевих рад, які мають право скасувати рішення загальних зборів, чи правління кооперативу, якщо воно суперечить чинному законодавству.

Спірні питання вирішуються у судовому порядку.

Одночасно повідомляємо, що Міністерство з питань житлово-комунального господарства України не може втручатись у сферу повноважень органів місцевого самоврядування, оскільки, відповідно до ст. 19 Конституції України, органи державної влади та їх посадові особи зобов'язані діяти в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Згідно з Положенням про Міністерство з питань житлово-комунального господарства України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 р. № 717, Міністерство розробляє системи нормативно-правових актів щодо формування цін/тарифів на житлово-комунальні послуги, стандартів, нормативів, норм, порядків та правил у сфері житлово-комунальних послуг та здійснює нормативно-правове забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Згідно із Законом України „Про прокуратуру” нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами державного і господарського управління та контролю, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими радами, їх виконавчими органами, військовими частинами, політичними партіями, громадськими організаціями, незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами та громадянами здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами.

**Міністерство з питань
житлово-комунального господарства України**

* * *

Який порядок формування тарифів, а також здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо захисту прав споживачів у сфері надання житлово-комунальних послуг?

Відповідно до ст. 7 Закону України “Про житлово-комунальні послуги” встановлення тарифів, а також здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо захисту прав споживачів у сфері житлово-комунальних послуг покладено на органи місцевого самоврядування.

Згідно з цим Законом виконавці/виробники житлово-комунальних послуг здійснюють розрахунки економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво і

подають на затвердження органам місцевого самоврядування в установленому законодавством порядку.

Перед затвердженням тарифів на житлово-комунальні послуги Державною інспекцією з контролю за цінами надаються висновки щодо розрахунків економічно обґрунтованих планованих витрат, пов'язаних з виробництвом, транспортуванням, постачанням теплової енергії, наданням послуг з централізованого опалення і постачання гарячої води.

Механізм формування тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії підприємствами сфери теплопостачання та надання послуг з централізованого опалення і постачання гарячої води визначено Порядком, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10.07.2006 р. № 955.

П. 39 цього Порядку передбачено, що підприємства можуть застосовувати двоставкові тарифи на надання послуг з централізованого опалення.

Правила розрахунку двоставкового тарифу на теплову енергію та гарячу воду затверджені наказом Держбуду від 08.09.2000 р. № 191 та зареєстровані в Мін'юсті 02.11.2000 р. за № 776/4997.

Відповідно до цих Правил двоставковий тариф – це тариф на послуги теплопостачання, який складається з річної вартості обслуговування одиниці приєднаного теплового навантаження та вартості одиниці спожитої теплової енергії.

Плата за одиницю приєднаного теплового навантаження включає в себе умовно-постійну частину витрат теплопостачальної організації. Плата цієї частини тарифу справляється споживачем щомісячно впродовж року (12 місяців). Кошти спрямовуються підприємством для утримання у робочому стані джерел теплової енергії, теплових мереж і теплоспоживального устаткування (ЦТП, бойлерні, абонентські вводи).

Плата за фактичний об'єм спожитої теплової енергії компенсує умовно-змінну частину витрат теплопостачальної організації.

Умовно-змінна частина витрат – це плата за фактичну кількість спожитої теплової енергії, яка визначається приладом обліку (тепловим лічильником) або розрахунковим методом для кожного будинку відповідно до його теплового навантаження (у разі відсутності приладу обліку теплової енергії). Плата цієї частини тарифу справляється споживачем під час опалювального сезону.

Контроль за додержанням порядку формування, встановлення і застосування цін і тарифів, а також здійснення перевірок їх економічного обґрунтування постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2000 р. № 1819 покладено на Державну інспекцію з контролю за цінами та її територіальні органи. Одночасно Держцінінспекція має право вносити пропозиції щодо скасування прийнятих органами місцевого самоврядування рішень з питань формування, встановлення та застосування цін і тарифів, що суперечать законодавству.

Відповідно до ст. 71 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” органи виконавчої влади, їх посадові особи не мають права втручатися в законну діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції або законам України визнаються незаконними в судовому порядку.

Нагляд за додержанням і правильністю застосування законів Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами державного і господарського управління та контролю, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими радами, їх виконавчими органами, військовими частинами, політичними партіями, громадськими організаціями, масовими рухами, підприємствами, установами і організаціями, незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами та громадянами відповідно до Закону України “Про прокуратуру” здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами.

**Міністерство з питань
житлово-комунального господарства України**

* Відповіді на запитання підготовлені за матеріалами Департаменту комунікацій влади та громадськості Кабінету Міністрів України

До уваги держслужбовця

Т.Добко, заввідділу, С.Горбань, завсектору, О.Карплюк, гол. бібліограф

Захист конституційних прав та свобод громадянина в Україні

Список літератури з фондів НБУВ
1993–2008 рр.

1. Андрушко В. Діяльність органів місцевого самоврядування щодо захисту конституційних прав і свобод громадян України / В.Андрушко // Актуальні питання організації навчання і методики викладання в системі підвищення кваліфікації державних службовців: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 4–5 грудня 1997 р. – К., 1998. – С.175–181.

ВА591242

2. Аракелян М. Забезпечення конституційного права людини на захист прав і свобод судом / М.Аракелян, Н.Узун // Право України. – 2006. – № 3. – С. 19–21.

Ж27747

3. Арзамасов Ю.Г. Нормотворческая компетенция министерств и ведомств в обеспечении конституционных прав граждан / Ю.Г. Арзамасов // Юрист. – М., 1997. – № 1. – С. 8–14.

Ж15168

4. Афанасьев К.К. Роль административного договора в реализации гражданами Украины конституционных прав и свобод / К.К. Афанасьев // Конституційні гарантії захисту людини у сфері правоохоронної діяльності: матеріали наук.-практ. конф., 24–25 верес. 1999 р. – Д., 1999. – С. 178–185.

ВА594860

5. Білоскурська О.В. Конституційний обов'язок додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Білоскурська Олена Валеріївна; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2008. – 20 с.

РА361178

6. Білоскурська О. Форми реалізації конституційного обов'язку додержуватися Конституції України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей / О. Білоскурська // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. – О., 2006. – Вип. 28. – С. 447–450.

Ж69514

7. Благовісний С. Правове забезпечення конституційних політичних прав і свобод людини і громадянина в діяльності органів внутрішніх справ / С. Благовісний // Актуальні проблеми управління та службово-оперативної діяльності органів внутрішніх справ у сучасний період розвитку державності України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 26 жовт. 2007 р. – К., 2008. – С. 181–183.

СО27938

8. Бринь Т.О. Конституційна скарга в механізмі захисту прав та свобод людини і громадянина / Т.О. Бринь // Проблеми законності: респ. міжвід. наук. зб. – Х., 2006. – Вип. 82. – С. 16–21.

Ж69059

9. Бринь Т.О. Питання забезпечення конституційних прав і свобод людини в сучасних умовах / Т.О. Бринь // Проблеми законності: респ. міжвід. наук. зб. – Х., 2006. – Вип. 84. – С. 26–33.

Ж69059

10. Букач В.В. Верховна Рада та Президент України у механізмі забезпечення конституційних політичних прав і свобод людини і громадянина в Україні / В.В. Букач // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 42. – С. 185–190.

Ж69395

11. Букач В. Зміст конституційних політичних прав і свобод громадян / В.Букач // Право України. – 2001. – № 9. – С. 21–23.

Ж27747

12. Букач В.В. Конституційні політичні права та їх забезпечення міліцією: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Букач Володимир Володимирович ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 20 с.

РА331967

13. Букач Володимир Володимирович. Конституційні політичні права та їх забезпечення міліцією: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Букач Володимир Володимирович; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 230 арк.

ДС86012

14. Букач В.В. Особливості забезпечення міліцією конституційних політичних прав та свобод громадян / В.В.Букач // Захист прав, свобод і законних інтересів громадян України в процесі правоохоронної діяльності: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф., 27 квіт. 2001 р. – Донецьк, 2001. – С. 594–602.

ВА623482

15. Вознюк В. Практика вирішення Конституційним Судом України деяких проблем щодо захисту прав і свобод людини згідно з чинним Кримінальним кодексом України / В.Вознюк // Вісн. Конституц. Суду України. – 2000. – № 5. – С. 72–78.

Ж15756

16. Волвенко П.В. Пряма дія Конституції України як фундаментальна гарантія прав та свобод людини і громадянина: теоретичний та практичний аспект // Вісн. Запоріз. держ. ун-ту. Сер. Юридичні науки. – Запоріжжя, 2004. – № 2. – С. 66–70.

Ж69658 / юр. н.

17. Волинка К.Г. Конституційне забезпечення прав і свобод особи в Україні / К.Г.Волинка // Держава і право. – К., 2000. – Вип. 5: Юридичні і політичні науки. – С. 137–147.

Ж69395

18. Волинка К.Г. Правовий статус особи та гарантії реалізації прав і свобод за Конституцією України / К.Г.Волинка. – К.: РННЦ “ДІНІТ”, 1998. – 36 с.

Р87097

19. Волинка К. Проблема забезпечення прав та свобод особи в Україні / К. Волинка // Людина і політика. – 2000. – № 1. – С. 64–68.

Ж16653

20. Гамалій І. В. Діяльність міліції щодо забезпечення конституційних прав і свобод громадянина / І. В. Гамалій // Держава і право. – К., 2000. – Вип. 5: Юридичні і політичні науки. – С. 105–111.

Ж69395

21. Гамалій І. В. Теоретичні проблеми правового регулювання діяльності міліції щодо забезпечення реалізації конституційних прав і свобод громадян: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Гамалій Ірина Вікторівна; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2000. – 17 с.

РА312127

22. Гамалій І. В. Теоретичні проблеми правового регулювання діяльності міліції щодо забезпечення реалізації конституційних прав і свобод громадян: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Гамалій Ірина Вікторівна; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2000. – 213 арк.

ДС68766

23. Гараджаев Д. Я. Конституционные права и свободы человека и гражданина в странах Содружества Независимых Государств и международно-правовые стандарты (на материалах Украины, России, Азербайджана): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Гараджаев Джейхун Ясин оглы; Одес. гос. юрид. акад. – О., 1998. – 233 л.

ДС72699

24. Гараджаев Д. Я. Конституційні права і свободи людини та громадянина в країнах Співдружності Незалежних Держав і міжнародно-правові стандарти (на матеріалах України, Росії, Азербайджана): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Гараджаев Джейхун Ясин оглы; Одес. держ. юрид. акад. – О., 1998. – 17 с.

РА299445

25. Гергелійник В. О. Конституційний суд України в системі гарантій прав та свобод людини та громадянина / В. О. Гергелійник // Конституційні гарантії захисту людини у сфері правоохоронної діяльності: матеріали наук.-практ. конф., 24–25 верес. 1999 р. – Д., 1999. – С. 143–148.

ВА594860

26. Головін А. П. Діяльність міліції щодо забезпечення конституційних прав та свобод людини і громадянина / А. П. Головін // Республіканська науково-практична конференція “Всеобщая декларация прав человека как международный стандарт правового положения личности в Украине”, 16–17

апр. 1999 г.: аналитические материалы, предложения научных и практических работников. – Луганск, 1999. – С. 240–246.

ВА590595

27. Горова О.Б. Конституційні гарантії громадянських прав та свобод людини в Україні / О.Б.Горова // Конституційні гарантії захисту людини у сфері правоохоронної діяльності: матеріали наук.-практ. конф., 24–25 верес. 1999 р. – Д., 1999. – С. 61–67.

ВА594860

28. Горова О.Б. Конституційні громадянські права людини в Україні і їх забезпечення міліцією (роль міжнародно-правових норм в цьому процесі): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Горова Оксана Борисівна; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2000. – 16 с.

РА307933

29. Горова О.Б. Конституційні громадянські права людини в Україні і їх забезпечення міліцією (роль міжнародно-правових норм в цьому процесі): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Горова Оксана Борисівна; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2000. – 170 арк.

ДС62923

30. Горян Е.В. Місце та роль органів місцевого самоврядування в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян України / Е.В.Горян // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: зб. наук. пр. – Донецьк, 2004. – № 2. – С. 46–54.

Ж69576

31. Горян Е.В. Органи місцевого самоврядування в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Горян Елла Володимирівна; Ін-т законодавства Верх. Ради України. – К., 2005. – 20 с.

РА339088

32. Горян Е.В. Органи місцевого самоврядування в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Горян Елла Володимирівна; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2005. – 216 с.

ДС88786

33. Гуренко М. М. Конституционные гарантии прав и свобод человека и гражданина / М.М.Гуренко // Конституційні гарантії захисту людини у сфері правоохоронної діяльності: матеріали наук.-практ. конф., 24–25 верес. 1999 р. – Д., 1999. – С. 28–33.

ВА594860

34. Гуренко М.М. Конституційне утвердження прав і свобод людини та громадянина / М.М. Гуренко // Вісн. Запоріз. юрид. ін-ту. – Запоріжжя, 2001. – № 3. – С. 44–53.

Ж69630

35. Гуренко М.М. Теоретико-правове підґрунтя конституційної системи гарантій прав і свобод людини та громадянина / М.М. Гуренко // Вісн. Запоріз. юрид. ін-ту. – Запоріжжя, 2002. – № 3. – С. 5–14.

Ж69630

36. Давидова М. Конституціоналізм як гарантія забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні / М. Давидова // Людина і політика. – 2001. – № 5. – С. 105–112.

Ж16653

37. Дашутін І. В. Щодо діяльності Конституційного Суду України по захисту прав і свобод громадян / І. В. Дашутін // Актуальні проблеми права: теорія і практика: зб. наук. пр. – Луганськ, 2006. – № 8. – С. 85–91.

Ж70500

38. Демиденко В.О. Утвердження і забезпечення конституційних прав та свобод людини й громадянина в діяльності міліції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Демиденко Володимир Олексійович; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 16 с.

РА317548

39. Демиденко В.О. Утвердження та забезпечення конституційних прав і свобод людини й громадянина в діяльності міліції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Демиденко Володимир Олексійович; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2002. – 222 арк.

ДС73128

40. Денисов С.Ф. Конституція України як основа розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян / С.Ф. Денисов // Конституційні гарантії захисту людини у сфері правоохоронної діяльності: матеріали наук.-практ. конф., 24–25 верес. 1999 р. – Д., 1999. – С. 113–118.

ВА594860

41. Державна служба і громадянин: реалізація конституційних прав, свобод та обов'язків: наук. зб. / Укр. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. філ. / ред. Г. І. Мостовий. – Х., 2000. – 242 с.

ВА599107

42. Долежан В.Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод і обов'язків людини та громадянина в Україні / В.Долежан // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали ІХ регіон. наук.-практ. конф., 13–14 лют. 2003 р. – Л., 2003. – С. 130–133.

ВС37524

43. Дробуш І. В.Конституційний Суд у системі конституційно-правових гарантій прав та свобод людини і громадянина в Україні / І. В.Дробуш // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 25. – С. 142–150.

Ж69395

44. Жадько В.А.Діалектика конституційних прав, свобод і обов'язків / В.А.Жадько // Вісн. Запоріз. юрид. ін-ту. – Запоріжжя, 1999. – № 3. – С. 24–30.

Ж69630

45. Жерьобкіна В.А.Загальні принципи діяльності органу конституційної юрисдикції щодо захисту основних прав і свобод людини і громадянина / В.А.Жерьобкіна // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 37. – С. 178–182.

Ж69395

46. Заворотченко Т.М.Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Тетяна Миколаївна Заворотченко; НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2002. – 19 с.

РА320851

47. Заворотченко Т.М.Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Заворотченко Тетяна Миколаївна; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2002. – 222 арк.

ДС76352

48. Заворотченко Т.М.Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини й громадянина в Україні: монографія / Т.М.Заворотченко ; Дніпропетр. нац. ун-т. – Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2007. – 255 с.

ВА689232

49. Заворотченко Т.М.Місце гарантій прав та свобод людини і громадянина в системі гарантій конституційного ладу України / Т.М.Заворотченко // Вісн. Запоріз. юрид. ін-ту. – Запоріжжя, 2002. – № 2. – С. 81–88.

Ж69630

50. Заворотченко Т.М.Поняття конституційно-правових гарантій прав і свобод людини та громадянина в Україні / Т.М.Заворотченко // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2001. – Вип. 13. – С. 94–99.

Ж69395

51. Заворотченко Т. Система конституційно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні / Т.Заворотченко // Право України. – 2002. – № 5. – С. 110–116.

Ж27747

52. Івановська А.М.Засоби захисту прав і свобод людини і громадянина органами конституційної юстиції: європейський досвід / А.М. Івановська // Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 2–3 черв. 2006 р. – Луцьк, 2006. – Т. 1. – С. 120–123.

С10649

53. Калиновський О. Реалізація органами місцевої влади конституційних прав і свобод людини в Україні / О.Калиновський // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали ІХ регіон. наук.-практ. конф., 13–14 лют. 2003 р. – Л., 2003. – С. 134–137.

ВС37524

54. Калініченко О. Генеза системи конституційного контролю за реалізацією прав, свобод людини та громадянина / О.Калініченко // Право України. – 2003. – № 5. – С. 36–40.

Ж27747

55. Кінаш Б.С. Конституційно-правові норми: теорія та практика реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Кінаш Богдан Степанович ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2008. – 18 с.

РА356319

56. Клименко-Мудрий Я.В. Конституційні права і свободи американських громадян та їх розвиток / Я.В.Клименко-Мудрий // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2002. – Вип. 17. – С. 131–137.

Ж69395

57. Князев В.Г. Конституційні гарантії прав, свобод і обов'язків людини та громадянина в Україні / В.Г.Князев // Захист прав, свобод і законних інтересів громадян України в процесі правоохоронної діяльності: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф., 27 квіт. 2001 р. – Донецьк, 2001. – С. 155–165.

ВА623482

58. Князев В. Конституційні гарантії прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні / В.Князев // Право України. – 1998. – № 11. – С. 29–31.

Ж27747

59. Коваль М.В. Людина, її конституційні права, свободи та законні інтереси – першооснова національної безпеки України, а їх охорона та захист – головний обов'язок держави / М.В.Коваль // Наук. вісн. Нац. аграр. ун-ту. – К., 2003. – Вип. 67: Право, педагогіка, психологія, методика навчання землевпорядкування та кадастр. – С. 47–58.

Ж69836

60. Коновалова В.О. Моральні основи судочинства у світлі Конституції України / В.О.Коновалова // Теоретичні та практичні питання реалізації Конституції України: проблеми, досвід, перспективи: матеріали наук.-практ. конф., 25 черв. 1997 р., Київ. – Х., 1998. – С. 191–193.

ВА586029

61. Конституційні засади розбудови законодавства та забезпечення прав і свобод людини // Наук. вісн. юрид. акад. М-ва внутр. справ. – Д., 2004. – № 1. – С. 177–248.

Ж71956

62. Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні / Ю.С.Шемшученко, Н. І. Карпачова, Т.А.Костецька та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К.: Юрид. думка, 2008. – 251 с. – До 60-річчя Заг. декларації прав людини.

ВА705875

63. Кузьменко П.М. Забезпечення правомірності обмеження особистих конституційних прав і свобод людини в діяльності Служби безпеки України: посібник / П.М.Кузьменко ; Нац. акад. Служби безпеки України. – К.: Алефа, 2003. – 62 с.

ВА638080

64. Лимар А. Місце органів місцевого самоврядування в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян України / А.Лимар // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Д., 2007. – Вип. 3. – С. 247–255.

Ж69634/Дніпр. ф.

65. Лисенков С.Л. Визначення переліку конституційних культурних прав та свобод людини і громадянина в Україні / С.Л.Лисенков // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: зб. наук. пр. – Донецьк, 2006. – № 1. – С. 74–83.

Ж69576

66. Литвиненко І. Л. Діяльність органів місцевого самоврядування по забезпеченню конституційних прав та свобод людини і громадянина: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Литвиненко Ірина Леонідівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2003. – 20 с.

РА323342

67. Литвиненко І. Л. Діяльність органів місцевого самоврядування по забезпеченню конституційних прав та свобод людини і громадянина: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Литвиненко Ірина Леонідівна ; Хмельниц. ін-т регіон. упр. та права. – Хмельницький, 2002. – 234 арк.

ДС79741

68. Литвиненко І. Л. До питання класифікації конституційних прав та свобод людини і громадянина / І. Л. Литвиненко // Унів. наук. зап. Хмельниц. ун-ту упр. та права. – Хмельницький, 2007. – Вип. 2. – С. 55–63.

Ж23990

69. Лихова С. Я. Конституційно-правовий інститут основних прав і свобод людини як об'єкт кримінально-правової охорони / С. Я. Лихова // Конституційне будівництво в Україні: теорія та практика: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 4-й річниці Конституції України, 1–3 черв. 2000 р., Закарпаття, Україна. – Ужгород, 2000. – С. 174–179.

ВА599933

70. Магновський І. Економічні гарантії конституційних прав і свобод людини та громадянина / І. Магновський // Право України. – 2003. – № 1. – С. 29–34.

Ж27747

71. Магновський І. Конституційно-правовий статус особи: (її громадянські права і свободи) / І. Магновський // Право України. – 2002. – № 7. – С. 18–22.

Ж27747

72. Макаренко Є. Конституційне забезпечення інформаційних прав і свобод у демократичному суспільстві / Є. Макаренко // Київський університет як осередок національної духовності, науки, культури: матеріали наук.-теорет. конф., присвяченої 165-річчю ун-ту. – К., 1999. – Ч. 1. – С. 131–139.

В343131/1

73. Малишко М. І. Конституційні гарантії реалізації прав і основних свобод людини, громадянина та українського народу / М. І. Малишко // Українська державність: історія і сучасність: матеріали наук. конф., січ. 1993 р. / АН України, Ін-т нац. відносин і політол. – К., 1993. – С. 355–356.

ВА556499

74. Манівлець Е. Є. Реалізація конституційних прав і свобод громадян при проведенні невідкладних слідчих дій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Манівлець Еліна Євгенівна ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2005. – 18 с.
РА336296

75. Манівлець Е. Є. Реалізація конституційних прав та свобод громадян при проведенні невідкладних слідчих дій: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Манівлець Еліна Євгенівна ; Нац. юрид. ін-т МВС. – Донецьк, 2005. – 186 арк.
ДС90573

76. Маньковский Л.П. Проблемы реализации конституционных прав и свобод граждан Украины / Л.П. Маньковский // Проблеми законності: наук. зб. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1998. – Вип. 34. – С. 72–76.
Ж69059

77. Марцеляк О.В. Конституційно-правовий статус інституту омбудсмена: світовий досвід та українська модель: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02 / Марцеляк Олег Володимирович ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2004. – 35 с.
РА332197

78. Марцеляк О.В. Конституційно-правовий статус інституту омбудсмена: світовий досвід та українська модель: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02 / Марцеляк Олег Володимирович ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2004. – 473 арк.
ДС86428

79. Марцеляк О.В. Контрольно-наглядові органи в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Марцеляк Олег Володимирович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1997. – 22 с.
РА295860

80. Марцеляк О.В. Контрольно-наглядові органи в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Марцеляк Олег Володимирович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1997. – 218 арк.
ДС54895

81. Матвеев С.В. Принцип разделения властей как конституционная гарантия политических прав и свобод человека в Украине: некоторые аспекты / С.В. Матвеев // Конституційні гарантії захисту людини у сфері правоохоронної діяльності: матеріали наук.- практи. конф., 24–25 верес. 1999 р. – Д., 1999. – С. 80–85.
ВА594860

82. Матвієнко А.Форми та принципи конституційно-правового забезпечення прав та свобод людини й громадянина / А.Матвієнко // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали X регіон. наук.-практ. конф., 5–6 лют. 2004 р. – Л., 2004. – С. 144–147.

ВС39182

83. Мельник О.В.Конституційна відповідальність органів державної влади та посадових осіб як гарантія політичних прав і свобод людини в Україні (окремі питання) / О.В.Мельник // Конституційні гарантії захисту людини у сфері правоохоронної діяльності: матеріали наук.-практ. конф., 24–25 верес. 1999 р. – Д., 1999. – С. 133–138.

ВА594860

84. Михайлюк О.А. Проблеми забезпечення конституційних гарантій захисту прав і свобод людини в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Михайлюк Олег Анатолійович ; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. – К., 2007. – 19 с.

РА350740

85. Михайлюк О.А.Проблеми забезпечення конституційних гарантій захисту прав і свобод людини в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Михайлюк Олег Анатолійович ; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. – К., 2007. – 202 арк.

ДС103510

86. Мінченко М.М. Організаційно-правові механізми забезпечення конституційних прав і свобод громадян України / М.М.Мінченко // Проблеми законності: наук. зб. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1998. – Вип. 34. – С. 77–80.

Ж69059

87. Мінюков А.Забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина органами досудового слідства МВС України / А.Мінюков // Право України. – 2002. – № 7. – С. 22–27.

Ж27747

88. Мінюков А.Повноваження прокуратури при забезпеченні додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина на досудовому слідстві / А.Мінюков // Право України. – 2002. – № 10. – С. 35–40.

Ж27747

89. Мінюков А.Система органів державної влади, що забезпечують конституційні права і свободи людини і громадянина: їх повноваження / А.Мінюков // Право України. – 2002. – № 4. – С. 61–65.

Ж27747

90. Назаров В.В. Аспекти забезпечення органами досудового слідства, прокуратурою, судами конституційних прав і свобод громадян / В.В. Назаров // Кримінал. вісн.: наук.-практ. зб. – К., 2007. – № 1. – С. 11–18.

Ж70560

91. Наулік Н. Конституційна регламентація прав і свобод людини та громадянина в зарубіжних країнах / Н. Наулік // Актуальні проблеми правознавства. – Тернопіль, 2001. – Вип. 2. – С. 151–158.

Ж70813

92. Оленченко Т. Процесуально-правові проблеми реалізації конституційних прав і свобод громадян України в умовах розвитку демократії / Т. Оленченко, Л. Самофалов // Наук. вісн. акад. держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2002. – Вип. 3. – С. 199–203.

Ж70599

93. Олійник А.Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні: монографія / А.Ю. Олійник. – К.: Алтера ; КНТ ; Центр навч. л-ри, 2000. – 472 с.

ВА691741

94. Олійник В. Конституційне право на свободу та особисту недоторканність: поняття та характерні риси / В. Олійник // Право України. – 2000. – № 12. – С. 33–36.

Ж27747

95. Пінаєв А.О. Про захист прав і свобод в проекті нової Конституції України / А.О. Пінаєв // Проблеми розвитку прокуратури України в умовах становлення демократичної правової держави: матеріали респ. наук.-практ. конф., 26 груд. 1995 р. – К., 1996. – С. 87–88.

ВА568901

96. Поваляєва М. Інститути конституційного права України: поняття, ознаки та критерії розмежування / М. Поваляєва // Право України. – 2000. – № 5. – С. 20–23.

Ж27747

97. Поліщук В.Г. Роль органів внутрішніх справ у забезпеченні конституційних прав та свобод громадян / В.Г. Поліщук // Вісн. Львів. ін-ту внутр. справ. – Л., 2003. – № 3. – С. 285–291.

Ж70364

98. Припхан І. І. Конституційний вимір суспільної моралі / І. І. Припхан // Держава і право: зб. наук. пр. – К., 2008. – Вип. 41: Юридичні і політичні науки. – С. 267–271.

Ж69395

99. Проблеми забезпечення конституційних прав та свобод людини і громадянина // Матеріали наукової конференції “Конституція України – основа модернізації держави та суспільства”, 21–22 черв. 2001 р., Харків. – Х., 2001. – С. 165–216.

ВА612426

100. П'ятковська І. А. Взаємовплив права та моралі в процесі розробки, прийняття та дії Конституції // Правова держава: щоріч. наук. пр. – К., 1998. – Вип. 9. – С. 320–324.

Ж68385

101. Рабінович П. М. Права і свободи людини в Конституції України: герменевтичні проблеми реалізації та роль Конституційного Суду в їх розв'язанні / П. М. Рабінович // Матеріали науково-практичної конференції “Теоретичні та практичні питання реалізації Конституції України: проблеми, досвід, перспективи”, 25 черв. 1997 р., Київ. – Х., 1998. – С. 106–110.

ВА586029

102. Регушевський Е. Є. Вплив Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини на закріплення конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні / Е. Є. Регушевський // Вісн. Запоріж. юрид. ін-ту. – Запоріжжя, 2002. – № 2. – С. 98–102.

Ж69630

103. Регушевський Е. Є. Поняття “конституційно-правових гарантій політичних прав та свобод людини і громадянина” на основі аналізу і визначення загального поняття “конституційно-правових гарантій прав та свобод людини і громадянина” в Україні / Е. Є. Регушевський // Держава і право: зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 23: Юридичні і політичні науки. – С. 152–158.

Ж69395

104. Рожнова В. В. Законність і обґрунтованість застосування заходів процесуального примусу як гарантія дотримання конституційних прав та свобод громадян / В. В. Рожнова // Проблеми права на зламі тисячоліть: матеріали міжнар. наук. конф., м. Дніпропетровськ, 13–14 лют. 2001 р. – Д., 2001. – С. 268–271.

СО24349

105. Рудик В. М. Проблеми захисту конституційних прав та свобод людини під час оперативного-розшукового забезпечення кримінального судочинства: правовий аспект / В. М. Рудик // Наук. вісн. юрид. акад. М-ва внутр. справ. – Д., 2004. – № 4. – С. 190–195.

Ж71956

106. Савенко М. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина та їх захист органами конституційної юрисдикції / М. Савенко // Право України. – 1999. – № 2. – С. 3–9.

Ж27747

107. Савенко М. Забезпечення прав та свобод людини і громадянина в Україні та роль Конституційного Суду в цьому процесі / М. Савенко // 50-річчя Загальної Декларації прав людини: матеріали нац. конф., 17–18 груд. 1998 р., Київ, Україна. – К., 1998. – С. 85–90.

ВС34501

108. Савенко М. Роль міжнародно-правових актів у діяльності Конституційного Суду України із захисту прав і свобод людини / М. Савенко // Вісн. Конституц. Суду України. – 2001. – № 2. – С. 72–79.

Ж15756

109. Савчин М. Конституційний Суд України у механізмі гарантування прав і свобод людини / М. Савчин // Право України. – 1999. – № 4. – С. 35–38.

Ж27747

110. Савчин М. В. Механізм правового захисту конституційних прав і свобод в Україні / М. В. Савчин // Правова держава: щоріч. наук. пр. – 2005. – Вип. 16. – С. 282–291.

Ж68385

111. Селіванов А. О. Права і свободи громадян під захистом Конституційного Суду України: Правові позиції сучасної доктрини конституційного правосуддя / А. О. Селіванов ; Акад. прав. наук України. – К.: Логос, 2005. – 104 с.

ВА668073

112. Сербан Ф. І. Конституційні гарантії забезпечення прав, свобод і обов'язків людини і громадянина / Ф. І. Сербан // Вісн. Акад. праці і соц. відносин Федерації профспілок України. – К., 2000. – № 2. – С. 162–166.

Ж69880

113. Сидорчук Л. А. Конституційні принципи прав і свобод людини та їх дотримання в діяльності кримінальної міліції / Л. А. Сидорчук // Держава і право. – К., 1999. – Вип. 2. – С. 98–107.

Ж69395

114. Силенко Л. М. Деякі питання гарантування державою конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні / Л. М. Силенко // Державно-правова реформа в Україні: матеріали наук.-практ. конф., листоп. 1997 р. – К., 1997. – С. 170–173.

ВА579817

115. Сірий М. І. Закріплення прав і свобод людини в Конституції України / М. І. Сірий // Держава і право. – К., 1997. – Вип. 1. – С. 5–11.
Ж69395

116. Сірий М. І. Права і свободи людини в Конституції України / М. І. Сірий // Міжнар. право і нац. законодавство. – К., 2001. – Вип. 1. – С. 18–25.
Ж71496

117. Скомороха В. Захист прав і свобод людини Конституційним Судом України в контексті практики Європейського суду з прав людини / В.Скомороха // Вісн. Конституц. Суду України. – 2001. – № 2. – С. 40–47.
Ж15756

118. Скомороха В. Практика Конституційного Суду України як засіб імплементації європейських стандартів прав і свобод людини в Україні / В.Скомороха // Вісн. Конституц. суду України. – 2000. – № 5. – С. 61–71.
Ж15756

119. Слиденко И.Д. Орган конституционной юстиции в системе гарантий прав и свобод человека и гражданина: реалии и проблемы / И.Д.Слиденко // Наук. зап. міжнар. гуманіт. ун-ту. – О., 2006. – Вип. 4. – С. 88–93.
Ж72813

120. Слюсар К. Методи гарантування і захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина / К.Слюсар // Право України. – 2006. – № 4. – С. 35–39.
Ж27747

121. Слюсар К.С. Методи гарантування та захисту конституційних прав і свобод людини й громадянина / К.С.Слюсар // Наук. вісн. дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ. – Д., 2006. – № 1. – С. 84–92.
Ж70666

122. Смірнов Ю.О. Конституційні гарантії прав і свобод людини в Україні / Ю.О.Смірнов // Конституційні гарантії захисту людини у сфері правоохоронної діяльності: матеріали наук.-практ. конф., 24–25 верес. 1999 р. – Д., 1999. – С. 57–61.
ВА594860

123. Смородинский В.С. Судебная власть и защита конституционных прав и свобод граждан / В.С.Смородинский // Проблеми законності: наук. зб. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1999. – Вип. 39. – С. 8–13.

Ж69059

124. Степаненко К.В. Забезпечення конституційних прав і свобод громадян України за кордоном (постановка проблеми) / К.В.Степаненко // Захист прав, свобод і законних інтересів громадян України в процесі правоохоронної діяльності: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф., 27 квіт. 2001 р. – Донецьк, 2001. – С. 245–248.

ВА623482

125. Супрунюк Е.В. Верховная Рада Украины в конституционно-правовом механизме обеспечения прав и свобод граждан / Е.В.Супрунюк // Проблемы совершенствования украинского законодательства и повышение эффективности правоприменительной деятельности: темат. сб. науч. тр. – Х., 1997. – С. 4–10.

ВА580578

126. Супрунюк Е.В. Конституционно-правовые основы деятельности Верховной Рады Украины по обеспечению основных прав и свобод граждан: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Супрунюк Евгений Владимирович; нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1997. – 196 с.

ДС71954

127. Супрунюк Є. В. Конституційно-правові засади діяльності Верховної Ради України по забезпеченню основних прав і свобод громадян: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Супрунюк Євген Володимирович ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 1997. – 17 с.

РА298808

128. Тацій В. Утвердження і забезпечення прав та свобод людини – головний конституційний обов'язок демократичної, правової, соціальної держави / В.Тацій // Вісн. акад. прав. наук України. – Х., 2000. – № 4. – С. 3–18.

Ж68574

129. Тихий В.П. Захист прав і свобод людини та громадянина Конституційним Судом України за зверненнями фізичних та юридичних осіб / В.П.Тихий // 50-річчя Загальної Декларації прав людини: матеріали нац. конф., 17–18 груд. 1998 р., Київ, Україна. – К., 1998. – С. 148–153.

ВС34501

130. Тодика Ю. Конституційний принцип гласності як гарантія основних прав і свобод громадян / Ю.Тодика, В.Серьогін // Право України. – 1998. – № 6. – С. 22–24.

Ж27747

131. Тодика Ю. Конституційний Суд України в механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян / Ю.Тодика // Вісн. акад. прав. наук України. – Х., 1997. – Вип. 4. – С. 30–40.

Ж68574

132. Тодика Ю. Конституційно-правові основи діяльності Верховної Ради України по забезпеченню прав і свобод громадян / Ю.Тодика // Вісн. акад. прав. наук України. – Х., 1997. – № 3. – С. 23–32.

Ж68574

133. Тодика Ю. М. Роль Конституційного Суду України в забезпеченні конституційних прав і свобод громадян України / Ю. М. Тодика // Права людини і громадянина: проблеми реалізації в Україні: пр. Львів. лаб. прав людини Акад. прав. наук України. – К., 1998. – Вип. 1. – С. 51–60.

ВА587549

134. Туряниця В. В. Конституційні права і свободи людини в країнах Центральної Європи (на прикладі Словаччини і Чехії) / В. В. Туряниця ; Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород, 2002. – 138 с.

ВА633587

135. Француз-Яковець Т. А. Забезпечення конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Француз-Яковець Тетяна Анатоліївна ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2007. – 20 с.

РА349203

136. Француз-Яковець Т. А. Забезпечення конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Француз-Яковець Тетяна Анатоліївна ; Нац. ун-т “Острозька академія”. – Острог, 2006. – 209 арк.

ДС99405

137. Хальота А. Класифікація конституційних особистих прав і свобод людини та громадянина / А. Хальота // Право України. – 2000. – № 8. – С. 55–57.

Ж27747

138. Хальота А. І. Конституційні особливості права та свободи людини і громадянина та їх забезпечення органами внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Хальота Андрій Іванович ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 19 с.

РА335820

139. Шевчук С. Значення загальноправового принципу пропорційності для визначення конституційності законодавчих обмежень щодо реалізації конституційних прав і свобод (зарубіжний досвід) / С. Шевчук // Вісн. акад. прав. наук України. – Х., 2000. – № 1. – С. 69–76.

Ж68574

140. Шукліна Н.Г. Місце економічних прав і свобод у системі конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні / Н.Г.Шукліна // Держава і право: зб. наук. пр. – К., 2007. – Вип. 36: Юридичні і політичні науки. – С. 172–178.

Ж69395

141. Шукліна Н.Г. Юридичні гарантії прав, свобод й обов'язків людини і громадянина в Україні (конституційно-правовий аспект) / Н.Г.Шукліна // Наук. вісн. Чернів. ун-т. – Чернівці, 2004. – Вип. 236: Правознавство. – С. 38–43.

Ж69219

142. Шумак І. О. Громадянські права і свободи людини за Конституцією України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Шумак Ігор Олексійович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2000. – 16 с.

РА308601

143. Шумак І. О. Громадянські права і свободи людини за Конституцією України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Шумак Ігор Олексійович ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2000. – 193 арк.

ДС63484